

[Jørgen Tved]

hold til gældende lovgivning, og det er naturligvis det væsentlige for os.

Da vi ikke mener at vi har ret megen tid i Folketinget og vi ikke ligefrem leder efter beskæftigelsesterapi, burde man måske fremover sige, at direktiverne fra Bruxelles, behøver vi overhovedet at behandle dem i Folketinget, hvis det er fløjtende ligegyldigt, om vi siger ja eller nej? Så er der vel ingen grund til at opretholde et sådant pseudodemokrati.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Jeg vil gerne takke langt de fleste af ordførerne for den meget positive holdning, man har til lovforslaget.

Som det fremgår af min skriftlige fremsættelse, skal forslaget først og fremmest skabe den fornødne hjemmel til at gennemføre EF-direktivet om vurdering af visse projekters indvirkning på miljøet. Det er ganske givet positivt, når man ser ud over Europa som helhed, at man nu tager fat på at vurdere miljøvirkningerne, inden man sætter et projekt i gang.

Jeg vil senere i bekendtgørelsen give nærmere regler for proceduren for, hvilke anlæg der skal omfattes af godkendelsesordningen, og for, hvilke mindsteoplysninger virksomhederne er forpligtet til at give til brug for vurderingerne.

Lovforslaget indeholder kun få justeringer i forhold til de allerede gældende godkendelsesordninger. Justeringerne betyder især, at de oplysninger, der skal danne grundlag for vurderingerne systematiseres, og at oplysningerne skal være til stede allerede i planlægningsfasen.

Endnu en gang tak for den positive modtagelse. Nu skal lovforslaget drøftes i udvalg, og jeg er enig med de ordførere, der har givet udtryk for, at det skal være en grundig udvalgsbehandling, så vi ved, hvad det er, der endeligt vedtages. Men jeg tror også, at vi kan finde frem til en god løsning på dette felt til gavn for miljøet fremover.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Mil-

jø- og Planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 213:

Forslag til lov om ændring af lov om naturfredning.

Af miljøministeren (Chr. Christensen).
(Fremsat 18/2 88).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 4 og 5 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 214:

Forslag til lov om støtte til naturbevaring, naturgenopretning, statslig skovtilplantning og friluftsliv

Af miljøministeren (Chr. Christensen).
(Fremsat 18/2 88).

5) Første behandling af lovforslag nr. L 215:

Forslag til lov om ændring af lov om støtte til forbedring af strukturen og effektiviteten i jordbruget. (Sociostrukturelle foranstaltninger m.v.).

Af landbrugsministeren (Tørnæs).
(Fremsat 18/2 88).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Efter ønske skal jeg fastsætte taletiden til 15 minutter for ordførerne i første omgang.

Bjørn Westh (S):

Vort partis ordfører vedrørende de to første forslag vil omtale disse forslag, når jeg har omtalt det sidste forslag, som jeg skal være ordfører for, nemlig lovforslag nr. L 215, der drejer sig om de sociostrukturelle – som det så smukt hedder på EF-sprog – foranstaltninger i landbruget.

Forslaget indebærer tre ting. Det indebærer øget mulighed for tilplantning med skov af forskellig karakter. Det indeholder et forslag om, at man skal dyrke mindre intensivt, mere ekstensivt, i miljøfølsomme områder, og endelig at

[Bjørn Westh]

man i det hele taget i visse områder skal kunne ekstensivere produktionen, især dér, hvor der er overskudsproduktion af nogle af produkterne i EF.

I det hele taget synes vi, at det er et rimeligt fornuftigt forslag. Når der er overskudsproduktion og overskudslagre f.eks. af korn, vin og andre ting, samtidig med at vi må erkende, at naturen i en del tilfælde er blevet presset så hårdt, at det er gået ud over miljøet, så er det fornuftigt at sige: skulle vi så ikke prøve at ekstensivere dyrkning de steder, hvor det går hårdest ud over naturen? Der er jo mange biotoper, små vandhuller, bræmmer langs søer, omkring skove osv., der er meget vigtige, og som det er vigtigt at der tages hensyn til, og det indgår altså også i dette forslag. Det synes vi er meget rimeligt.

Det er også meget rimeligt at se på, om de produkter, vi er i underskud med, kan produceres på nogle af de arealer, hvor vi laver produkter, som vi er i overskud med, altså f.eks. korn. Her er det f.eks. med hensyn til træ sådan, at vi kun er halvt selvforsynende med træproduktion i EF og endnu mindre i Danmark, og derfor ser vi også et perspektiv i tilplantning med skov, skovrejsning, selv om det er meget dyrt.

Vi mener endvidere, at forslaget om ekstensiveret produktion kan være meget fornuftigt. Vi ser her økologisk landbrug som en god mulighed for ekstensivering af produktionen på visse områder. Vi har jo vedtaget en lov om økologisk landbrug her i Folketinget. Regeringen har udstedt en bekendtgørelse vedrørende denne lovgivning, en bekendtgørelse, vi ikke er fuldt tilfredse med, og som vi gerne vil have drøftet nøjere. Vi ser gerne, at økologisk landbrug, bl.a. også i relation til denne lovgivning, får et skub fremad, der kan sikre Danmark en niche på dette område.

Ordningen har til hensigt at nedbringe kornproduktionen og nedbringe produktionen af oksekød. Vi er lidt tvivlende over for, om det er nødvendigt for oksekødets vedkommende, fordi vi måske ikke føler, at problemet er så stort på det område. Landbrugsministeren har haft nedsat et udvalg, der bl.a. har set på stuedrift i stedet for den oksekødproduktion, vi har i dag, og det mener vi er meget fornuftigt. Vi er ikke så sikre på, at vi skal længere ned i oksekødproduktion.

Jeg vil gerne komme med et par ekstra ord om skovrejsning. Det tror jeg virkelig er noget vi skal beskæftige os meget med, og vi skal prøve at få rejst noget mere skov i Danmark. Men jeg må sige, jeg føler efterhånden, at lovgivningen inden for skovområdet er uoverskuelig. Der er efterhånden alt for mange love, der vedrører skov. Det er ikke til at finde ud af, hvilken lov der gælder for det ene, og hvilken lov der gælder for det andet, og vi skal passe på, at administrationsomkostningerne ikke stiger for meget her.

Vi finder, at det er rimeligt at stile imod, at der rejses mere skov i Danmark, og vi finder også, at det er rigtigt at pege på skovrejsningsområder og planlægge, hvor de skal være. Jeg tror, det kunne være vigtigt, når amterne skal planlægge det, at man måske også fra det offentliges side gik ind og etablerede store læbælter, så man kunne rejse skov for private midler bag nogle læbælter. Så var vi sikre på, at skoven kunne vokse op på en god måde. Derfor vil jeg gerne have det spørgsmål med ind, om vi ikke fra det offentliges side kunne støtte en læplantningslovgivning, der kunne sikre, at vi fik en god skov.

Jeg mener i øvrigt også, at det er fornuftigt at give tilskud til arronderingstilplantning; er der nogle store skove, hvor man kan fylde nogle huller ud med ny skov, kan det også være fornuftigt.

Vi ser gerne, at landbrugslovens regler for skovrejsningsområderne ændres, som vi foreslog ved sidste revision af landbrugsloven. Det blev desværre nedstemt, dog med den bemærkning, at regeringen ville undersøge det. Vi ser altså gerne ændrede regler i landbrugsloven på skovrejsningsområdet; dog skal bopælspligten på en eller anden måde opfyldes.

Vi ser også gerne, at man tager jordfordelingsinstrumentet i anvendelse for at etablere skovrejsningsområder, for at etablere sammenhængende biotoper, der kan være til fordel for flora og fauna.

Vi ser altså positivt på mange ting i lovforslagene, og vi vil være positive i udvalget.

Vi synes måske, at noget af lovforslag nr. L 214 er uoverskueligt. Den foreslåede § 20 a er måske skrevet mere for jurister end for landmænd. Den er vist svær at forstå. Men det vil vi også se på i udvalget, ligesom vi vil se på amternes og kommunernes udgifter i forbindelse

[Bjørn Westh]

med denne lovgivning. Men vi er generelt positive.

Dorte Bennedsen (S):

I dag er det lige præcis et år siden, at regeringen forelagde sin marginaljordsreddegørelse, en redegørelse, hvor regeringen erkendte, at den marginalisering af dele af den danske landbrugsjord, som kommer til os udefra, skaber en række alvorlige problemer for både de landmænd og de egne, som rammes af marginaliseringen, men hvor regeringen samtidig understregede, at grebet fornuftigt an ville udviklingen også give store muligheder for at imødekomme en række miljømæssige og rekreative behov.

Den 3. juni 1987 udtalte et flertal bestående af Socialdemokratiet, SF og De Radikale, at regeringens redegørelse samt Skov- og Naturstyrelsens notat fra februar var et godt udgangspunkt for det videre arbejde. Flertallet ønskede dog at korrigerer oplægget med følgende – og så redegjorde vi for de ændringer, vi syntes der skulle i det.

På trods af at det altså er et år siden, at regeringen spillede ud og det i det meste af et års tid har ligget klart, i hvilken retning det lovgivningsmæssige arbejde skulle gå, trækker regeringen arbejdet med lovforslagene i langdrag. Den bryder de interne frister, der er for at fremsætte lovforslag her i Folketinget, og fremsætter forslagene så sent, at Folketinget får 8 – i forvejen forjagede og travle – uger til at behandle denne lovpakke, som skal være med til at sikre eksistensgrundlaget for de mange landmænd, hvis jord marginaliseres, og sikre, at en række naturværdier bevares eller genoprettes.

Det er en urimelig behandling af Folketinget, og det kan så endda være, hvad det være vil, men det er uanstændigt over for de landmandsfamilier, hvis eksistens det i sidste ende drejer sig om.

At forslagene på en række punkter går imod, hvad et folketingsflertal har givet udtryk for, er jo desværre ikke nogen nyhed, men det skal dog nævnes i dag som endnu et eksempel på, hvorledes regeringen forholder sig til folkestyret.

Tiden tillader ikke at gå i mange detaljer og i dybden om enkeltheder i de to lovforslag, men jeg vil godt trække nogle enkelte elementer frem – nogle til ros og andre til ris.

I naturfredningsloven er formålsparagraffen foreslået udvidet med en bestemmelse om naturgenopretning. Det kan vi varmt støtte, også fordi det i høj grad er i samklang med intentionerne i lovforslag nr. L 214. Men hvad angår ændringerne til § 43 og 43 a, synes vi nok, det er en god idé at harmonisere de pågældende arealstørrelser, men når det drejer sig om den konkrete fastsættelse af arealstørrelserne, har vi et af de mange eksempler på, at regeringen blæser på Folketinget. Allerede i 1983 forsøgte De Radikale at få fastsat fredningen til henholdsvis 2.500 m² for heder og strandenge og 150 m² for søer, og i juni 1987 udtalte det grønne flertal, at det er disse størrelsesordener, man ønsker. Ikke desto mindre kommer regeringen nu og foreslår, at det skal være 4.000 m² og 250 m². Det er vi selvsagt ikke enige i, netop fordi alle undersøgelser viser, at netop småarealer og småsøer er af uvurderlig betydning for flora og fauna og det just er denne type biotoper, der i titusindtal er forsvundet i de sidste år.

Beskyttelsesbræmmer langs søer og vandløb har været et af de store diskussionspunkter i det sidste års tid, og det forslag, som nu ligger fra regeringens side, er klart det ringeste af de hidtidige forslag, vi har set, også klart ringere end regeringens eget udspil fra foråret 1987.

Flertallet har i forbindelse med marginaljordsreddegørelsen givet udtryk for sin holdning, og den står Socialdemokratiet ved. Jeg skal blot tilføje, at det for os er vigtigt, at der i de overordnede retningslinjer, vi skal vedtage, holdes fast ved, at der kan være tale om obligatoriske ordninger, men at de konkrete afgørelser nok skal lægges ud til de regionale myndigheder.

Vi udelukker ikke, at der skal være tale om en vis fleksibilitet, når bræmmebredden konkret skal fastsættes, men det må være helt afgørende vigtigt, at bræmmerne friholdes for sprøjtning, for gødskning og for jordbehandling. Indtægtsabet ved udlægning af bræmmerne har også været drøftet, og indimellem har debatten fået store dimensioner. Man har somme tider haft en fornemmelse af, at nu nedlagde vi simpelt hen dansk landbrug.

Skov- og Naturstyrelsen har i et af sine projekter beregnet, at gennemsnitslandmanden vil miste et sted mellem 150 kr. og 500 kr. om året. Vi har tidligere udtalt, at hvor der er tale om, at en landmand har forholdsmæssigt store vand-

[Dorte Bennedsen]

løbsnære arealer, kan der blive tale om kompensation. Vi mener ikke, at der skal blive kompensation generelt for en hvilken som helst bræmmebredde. Men vi vil godt føje til, at kan reglerne om bræmmer i øvrigt indrettes således, at vi – vel at mærke uden at skade det primære formål – kan drage nytte af EF-ordninger, så har det naturligvis vores støtte.

Min sidste bemærkning vedrørende naturfredningsloven skal være til § 55, idet vi gerne vil se på reglerne om offentlighedens adgang til private skove. De har ikke været ændret i godt og vel 20 år, og det er vores opfattelse, at vi bør have en højere grad af ligestilling mellem private og offentlige skove.

Lovforslag nr. L 214 er en gennemgående revision af den gamle lov nr. L 230 af 7. juni 1972 om opkøb til fritidsformål, og vi er i Socialdemokratiet godt tilfredse med, at dette forslag nu har set dagens lys, selv om der er en række ting, vi gerne vil se nærmere på under udvalgsarbejdet.

Jeg skal her ved førstebehandlingen stille et par konkrete spørgsmål til ministeren. I § 1 nævnes fire formål, og i bemærkningerne siges det, at de er sideordnede. Vil ministeren her i dag give sit tilsagn om, at når de endelige handlingsplaner eller strategier, eller hvad man nu kalder det, skal udformes, så vil alle fire formål indgå ligeværdigt, eller sagt med andre ord, at skovrejsning og naturgenopretning ikke sluger alle pengene, så det ikke bliver muligt at tilgode disse fritidsformål gennem opkøb af egnede arealer og ejendomme?

I den skovlov, vi for nylig havde til første behandling, var der hverken i formålparagraffen eller i paragraffen om god skovdrift nævnt noget som helst om miljøhensyn, og i bemærkningerne her til lovforslag nr. L 214 skriver ministeren:

»De miljø- og fritidsgoder, der er og ønskes frembragt i skovene, kan nemt blive en så stor økonomisk belastning for den private ejer, at det er oplagt at fremme dem gennem statskovdrift.«

Det får mig til at spørge ministeren om, hvad det egentlig er for et miljøsyn og samfundssyn, han har. Mener han virkelig, at almenhedens interesser og de miljømæssige interesser i forbindelse med vore skove er så underordnede, at de ikke skal gøres gældende i de godt og vel 60 pct. af den danske skov, som er i privateje? Det

vil jeg faktisk gerne høre nogle kommentarer fra ministeren om.

Så vil jeg godt komme med en enkelt bemærkning om økonomien i disse forslag, eller rettere sagt om de undersøgelser, der ikke er foretaget, af økonomien. Ministeren kommer med nogle tal for, hvad pakken koster. Så vidt jeg kan forstå, har den ikke været ude til høring; jeg ved, at Amtsrådsforeningen ikke blot er uenig, men overordentlig meget uenig med ministeren i vurderingen af, hvad dette vil betyde af udgifter for amterne. Det er ikke tiden i dag til at gå i dybden med det, men en af de ting, vi vil interessere os meget for i udvalgsarbejdet, er, om de 6½ million kr., ministeren nævner, ikke blot er en dråbe i havet i denne forbindelse; det mener vi vi må have klaring på, inden vi vedtager lovgivningen.

Sammenfattende kan jeg sige, at Socialdemokratiet finder det godt, at de to lovforslag nu er fremsat. Vi finder mange forbedringer i dem, men vi er bestemt ikke enige i alle enkelthederne, og vi er dybt bekymrede over den korte tidsfrist, vi har til behandlingen af dem. Får lovforslagene af tidnød ikke en ordentlig behandling, så er ansvaret klart regeringens, men smerten er jo desværre befolkningens.

Engell (KF):

I den konservative folketingsgruppe kan vi tilslutte os regeringens forslag, som har været præget af særdeles grundigt og omfattende forarbejde.

Jeg skal indledningsvis kommentere lovforslag nr. L 213 og L 214, mens min partifælle Henning Grove er ordfører i forbindelse med behandlingen af lovforslag nr. L 215.

Både dansk landbrug og dansk natur og miljø undergår i disse år kraftige forandringer. Det er kendetegnende, at vi i debatten anvender ordet krise, både når vi taler om naturlivet og om landbrugets forhold.

De tre forslag, som vi behandler i dag, har sammen med skovloven, der for nylig var til første behandling, fået betegnelsen »den grønne pakke«. Det synes vi er en god og rammende arbejdstitel, for sigtet er netop at gøre landet grønnere og dermed smukkere.

Forslagene er også udtryk for en ganske ambitiøs målsætning på miljøområdet, både ambitiøs og afbalanceret. Vi tror nemlig i den konservative gruppe, at begge dele er nødvendige

[Engell]

nøgleord for at få den tilslutning til forslagene og deres gennemførelse, som vi alle bør være interesseret i. Vi kan godt på samme tidspunkt føre en aktiv og dynamisk miljøpolitik og tage hensyn først og fremmest til det landbrug, som skal bære en stor del af indsatsen, og det er også på den baggrund, vi hilser regeringens forslag velkommen og håber på bred tilslutning til deres gennemførelse.

Industrialiseringen, jordbruget, byudviklingen, trafikken og andre samfundsaktiviteter har på afgørende vis påvirket naturen og miljøet. Inden for landbruget har omlægninger og rationalisering af driftformerne gennem de sidste årtier markant ændret det danske landskab, der jo for to tredjedele vedkommende er agerland. Ændringerne skyldes især strukturændringerne i landbruget med en stigende ensidighed i afgrødevalget, større marker, færre dyr, forbrug af gødning og bekæmpelsesmidler og inddragelse af stadig flere arealer i intensiv udnyttelse, og det har naturligvis fået konsekvenser for naturen og miljøet, konsekvenser som vi ved flere lejligheder har haft mulighed for at drøfte her i Folketinget.

Agerlandets indhold af forskellige grønne levesteder, som er hjemsted for vilde planter og dyr, er som følge af den intensive udnyttelse af jorden blevet mærkbart reduceret, og samtidig er mange af de helt små biotoper – vandhuller, lavninger, grøftekanter, rabatter, markhegn og skel – tilsvarende forsvundet.

I den redegørelse, vi fik fra Skov- og Naturstyrelsen for nylig, peger man eksempelvis på, at 33 pct. af hegn og skel er forsvundet i dette århundrede og 69 pct. af vandhullerne og småsøerne.

Ændringerne i det økologiske kredsløb som følge af forureningen samt reduktionen af større og mindre naturarealer i det åbne land har ført til betydelige nedgange i bestanden af en række planter og dyrearter, der tidligere var almindelige i det åbne, dyrkede land.

Ændringer i naturindholdet, nedgang i antallet af variation i den vilde flora og fauna, har været mærkbar; man peger også i hæftet på, at eksempelvis bestanden af harer, agerhøns, viber og sanglærker i løbet af de sidste 10 år er blevet halveret. Følgervirkningen er, at der bliver færre og ringere muligheder for friluftslivet i form af naturoplevelser og forskellige rekreative aktiviteter i det åbne land.

Den samme krise som for naturen har også kendetegnet landbrugets udvikling. Gennem de sidste 25 år er mere end halvdelen af de selvstændige landbrug forsvundet. Fra 1960 til 1985 er der i gennemsnit pr. uge forsvundet 120 mælkeproducenter og 100 svineproducenter. Alene fra 1986 til 1987 er 3.300 danske landbrug blevet nedlagt.

Store dele af dansk landbrug befinder sig også i dag i en overlevelseskamp. Gennem anvendelsen af stadig mere effektive produktionsformer har man ganske vist til stadighed kunnet præstere årlige nettoproduktionsforøgelse, men den skærpede konkurrence har skabt store problemer for landbrugets udvikling. Konsekvenserne har bl.a. været de faldende priser, indførelse af produktionsbegrænsende foranstaltninger, tilskud til omstilling, ekstensivering, skovtilplantning eller helt ophør af dyrkning.

Vi står med andre ord i en situation, hvor et nyt mønster, som bryder med en århundredlang tradition inden for landbruget, og herunder dansk landbrug, er ved at tegne sig. Udviklingen vil forholdsvis hurtigt kunne medføre, at store dele af de nuværende landbrugsarealer går ud af en traditionel intensiv drift, og det skaber problemer, men giver også muligheder for udnyttelse af de arealer, først og fremmest marginaljorderne, der spiller en væsentlig rolle i naturbilledet.

I den strategi for marginaljordsområdet, som regeringen udarbejdede sidste år, blev det klart understreget, at tilpasningen inden for jordbruget er en langsigtet proces, og at denne proces i overvejende grad bør bygge på frivillighed. Det er ord, som Det Konservative Folkeparti står helt bag. Landbruget skal positivt, konstruktivt medinddrages i de miljøbeslutninger, som først og fremmest berører landbrugets økonomi og produktion.

Når vi tager landbrugets store problemer i betragtning, vil det være fuldstændig urimeligt, hvis vi fører den miljøpolitiske debat helt uden hensyntagen til det erhvervsliv, som skal skaffe pengene til de miljømæssige forbedringer. Hver gang en dansk landmand bukker under, bliver der én mindre til at betale vores fælles regning, én produktiv virksomhed mindre til at forbedre betalingsbalancen.

En stor del af miljødebatten igennem de seneste år har beklageligvis været præget af en

[Engell]

ensidig kampagne vendt imod dansk landbrug – en hetz, hvori kritikerne tilsyneladende fuldstændig har overset det pres, som fra myndigheder og fra befolkning i mange år har ligget på landbruget i retning af at producere mere, at lægge mere jord under ploven, at eksportere mere og at tjene flere penge. Derfor opleves det af mange landmænd som bittert, når man i dag i medierne ser sig hængt ud som forurenere og miljødelæggere.

Størstedelen af vores naturværdier har til alle tider været forvaltet og plejet af danske landmænd. Derfor skal vi heller ikke gennem lovgivning fremstille det, som om vi nu pludselig vil beskytte naturen imod landmændene. Vi ved, at der er en masse værdier – som omtalt i ministerens forslag – der kræver særlig omhyggelig beskyttelse og pleje, altså at der er behov for en større indsats, men den bør ske i et samspil og samarbejde med landbruget, ikke gennem konfrontation. Det er gennem samarbejdet, vi når længst, ikke gennem stive, usmidige regler og central overstyring, der trækkes ned over hovedet på den enkelte.

Et af de centrale spørgsmål i forbindelse med forslaget om ændring af naturfredningsloven har været udlægningen af beskyttelsesbræmmer. Vi ser regeringens forslag på det område som realistisk og hensigtsmæssigt. Ifølge forslaget åbnes der adgang til at udlægge sådanne bræmmer, men på frivillig basis og med en udformning, der naturligt må afvente forhandlingerne i EF om braklægnings- og set-aside-ordninger.

Det vil efter vores opfattelse være helt uovervejende, hvis vi herhjemme gennemførte stramme nationale regler og derved afskar os fra at få del i de økonomiske midler, som EF vil sætte til side til dette formål. Derfor lægger vi fra konservativ side også særdeles megen vægt på frivilligheden i disse aftaler. Tidspunktet er ikke, hvor landbruget skal pålægges nye bånd og stramminger, der af den enkelte landmand vil blive oplevet som statens urimelige indblanding i et erhverv, der har rigeligt med andre problemer at kæmpe med. Vi løser ikke naturens og miljøets problemer ved at gøre landbrugsgets krise endnu dybere.

Vi er enige i hovedformålet, nemlig at styrke beskyttelsen af en lang række naturtyper og småbiotoper, samt de andre nye forslag, lovforslagene indeholder. Den beskyttelse af sten- og

jorddiger på linje med andre væsentlige kulturhistoriske landskabselementer, forslaget lægger op til, er vi ganske enige i; herved bevarer vi noget meget værdifuldt i det danske landskab.

Lovforslag nr. L 214 bygger i høj grad videre på den gamle erhvervslov, L 230, som gennem 16 år fornemt har levet op til sit formål, nemlig aktivt at medvirke til, at befolkningen tilbydes mange vidt forskellige natur- og fritidsoplevelser. Det sigte ser vi gerne udbygget og videreført, som der lægges op til i ministerens forslag.

Sammenfattende synes vi, det er gode forslag, som vi fra konservativ side kan støtte.

Grove (KF):

Jeg skal beskæftige mig med forslag til lov om ændring af lov om støtte til forbedring af strukturen og effektiviteten i jordbruget. Det er egentlig en sjov overskrift til de forslag om ændringer, vi giver her, for det drejer sig om ekstensivering og skovbeplantning. Men jeg har fuld forståelse for, at det er mest normalt, at vi kæder den ind i denne sammenhæng, og jeg tror også, landbruget vil forstå, hvorfor den bliver kædet ind her.

Den drejer sig nemlig især om tre ting på dette område, herunder for det første skovrejsning. Det Konservative Folkeparti vil gerne være med til skovrejsning. Jeg lagde mærke til, at man fra Socialdemokratiets side lagde megen vægt på, at vi fik store, sammenhængende skove. Ja, dem skal vi vel også have nogle af, men jeg tror alligevel, det er meget værdifuldt for det danske landskab, at vi også har små skove, og det tror jeg vi kan få mulighed for også igennem denne lovgivning. Der vil med den udvikling, der er i selve landbruget, blive flere deltidslandbrug, og det må medføre, at vi også får småskove, som jo er værdifulde ikke alene landskabsmæssigt set, men så sandelig også for vor fauna, fugle og andre dyr.

Jeg vil også gerne understrege, at det hovederhvervskrav, der står her, ikke er det danske hovederhvervskrav, men EF's hovederhvervskrav. Det er ikke det samme som det danske hovederhvervskrav, og derfor vil der være flere, der får muligheder for at komme ind under det.

Det andet, loven tilsigter, er en støtte til miljøfølsomme områder, og det lægger vi fra konservativ side megen vægt på kommer med, for det gør, at landmændene får lettere ved at leve

[Grove]

op til det, de egentlig meget gerne vil, nemlig være miljøforvaltere. Her mener jeg altså, der kan komme et godt samarbejde mellem de offentlige myndigheder og landbruget, så vi får det udmøntet på en fornuftig måde.

Det tredje, der lægges op til, er en ekstensiveringsordning. Jeg tror egentlig, at alle – ikke mindst landbrugsministeren – beklager, at det er nødvendigt at lave en sådan ordning. Jeg tror, vi alle hellere så, at vi kunne producere for fuld kraft, men det kan vi altså ikke i øjeblikket, og derfor tror jeg altså egentlig, det er en god ordning, vi indfører her. Vi skruer lidt ned for blusset i nogle år, men vi har områderne klar til at gå ind i en produktion igen den dag, det måtte være nødvendigt for dansk landbrug.

Man kunne godt spørge, hvorfor vi ikke venter og ser den set-aside-ordning, der kommer fra EF. Dertil er at sige, at vi for det første egentlig skulle have den vedtaget inden 1. april; for det andet løber den kun i 3 år, og det første år er gået. Derfor er det meget naturligt, at vi tager fat på den her. Men jeg er sikker på, at vi får en fornuftig ordning, når vi ved, hvad set-aside går ud på.

I det hele taget kan både ekstensiveringsordningen og set-aside-ordningen på baggrund af de problemer, landbruget har i øjeblikket, godt begrunde, at vi ser på landbrugsloven. Hr. Bjørn Westh var lidt inde på, at der måske skulle gennemføres nogle ændringer af hensyn til skovtilplantningen, og jeg kan tilslutte mig, at vi ud over at se på landbrugsloven får en oversigt over de ordninger, vi har med hensyn til skovtilplantningen. Der er efterhånden ved at være så mange af dem, at jeg tror, vi ikke engang herinde i Tinget er helt klar over det, så hvordan skulle den enkelte landmand være det?

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Min korte bemærkning er i anledning af hr. Engells indlæg, der, som jeg kunne forstå det, var ét langt opgør med den miljøpolitik, regeringen har ført. Er der én eneste af de regler, der gælder for landmændene i henhold til miljøplanen, som De Konservative ikke har stemt for med 250.000 t som målet for kunstgødningsforbruget, med gødningsplaner, med 9 måneders opbevaringskapacitet osv.? Vil hr. Engell svare på, om det angreb, han kom med her, gæl-

der de regler, Det Konservative Folkeparti selv har stemt for, og om der er nogen miljøregler, der gælder for landbruget, som De Konservative ikke har stemt for? Og vil hr. Engell medgive mig, at oppositionen har advaret imod bureaukratiet bl.a. i set-aside- og braklægningsordningerne, men at regeringen har anbefalet, vi gik ind i de ordninger?

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Det er i anledning af al den frivillighed, som hr. Engell var inde på. Miljøministerens oplæg af 2. marts 1987 om en samlet strategi på marginaljordsområdet omtaler s. 5 disse bræmmer, som hr. Engell var inde på, således:

»Der skal kunne udlægges 6 m brede bræmmer på begge sider af offentlige og større private vandløb.«

Er det hr. Engells opfattelse, at der med den formulering – muligvis kan miljøministeren senere bekræfte, om det var tilfældet – sigtes til, at det skal være frivilligt?

Der henvises videre til, at sådanne bræmmer skal kunne udlægges omkring beskyttede naturtyper. Er det også et oplagt udtryk for frivillighed, når regeringen – jeg går ud fra, det er regeringen, der står bag ministerens redegørelse af 2. marts 1987 – formulerede sig sådan, som ministeren gjorde dengang?

(Kort bemærkning).

Engell (KF):

Nu er der jo ikke noget forunderligt i, at S og SF har større forkærlighed for tvangsløsninger, end Det Konservative Folkeparti har, men jeg skal bare for at forebygge misforståelser hos hr. Bjørn Westh sige, at der i mit indlæg ikke var tale om noget opgør med den hidtidige miljøpolitik. De beslutninger, der er truffet, og love, der er gennemført med konservativ deltagelse her i Folketinget, vedkender vi os naturligvis fortsat fuldt ud.

Det, jeg sagde i min tale, og det, der er vores holdning, er, at vi ikke finder, at tidspunktet nu er inde til at gennemføre nye foranstaltninger, der af den enkelte landmand vil blive oplevet som uretfærdige og urimelige. Det er fremad, jeg ser – ikke tilbage. Det, der er gennemført her i Folketinget, vedkender vi os naturligvis.

[Engell]

Endvidere kan jeg sige til hr. Leif Hermann, at det, vi skal forholde os til i dag, er de forslag, som ministeren har fremsat, og ikke den strategiske plan, der blev udarbejdet af regeringen for et år siden. I den periode, der er gået siden sidste år, er der jo bl.a. sket det, at der inden for EF har vist sig en række muligheder, og det er én af grundene til, at vi siger, at det ville være tåbeligt, hvis vi på nuværende tidspunkt herhjemme traf beslutninger, som betød, at vi senere hen muligvis afskar os fra at få del i de EF-midler, der bliver til rådighed på dette område.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Jeg er glad for, at hr. Engell nu bekræfter, at det bl.a. er De Konservative, der har gennemført kravet om 9 måneders gylleopbevaring og andre strammende krav, men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at når vi har drøftet disse ordninger i Markedsudvalget, har det været vores mening, at man skulle styre mere markedsøkonomisk i markedspolitikken med priserne og ikke lave bureaukratiske kontrolforanstaltninger, som bl.a. den set-aside-ordning, regeringen nu lægger op til vi skal gennemføre. Det forholder sig altså faktisk omvendt; vi andre har sagt, vi godt kunne bruge prispolitikken noget mere og bureaukratiet lidt mindre.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg forstår på hr. Engell, at vi ikke skal se tilbage, men se fremad, og det vil sige, jeg må konstatere, at regeringens udgangspunkt i hvert fald er forladt. Dernæst vil jeg spørge hr. Engell, hvad det er, der er kommet til fra EF's side siden den 2. marts 1987, som man ikke på det tidspunkt havde mulighed for at tage i betragtning i forbindelse med udarbejdelsen af strategien. Hvis det er set-aside-ordningen, må jeg gøre opmærksom på, at den jo i hvert fald ikke er på plads endnu, ikke engang som en konsolideret konklusion, som det hedder i det ejendommelige sprog, de taler i Bruxelles.

Grove (KF):

Hr. Leif Hermann har fuldstændig ret i, at set-aside-ordningen ikke er vedtaget endnu, og det er også derfor, at vi her har brugt nogle formuleringer, der ikke afskærer os fra at bruge

den. Det samme kan jeg sige til hr. Bjørn Westh, når han taler om, at ordningen bliver bureaukratisk. Nej, det ved vi ikke endnu. Vi vil gøre alt, hvad vi kan, for at lave den så let administrerbar som muligt, men vi må dog erkende, at der kommer nogle direktiver fra EF, som vi skal holde os inden for for at få gavn af dem. Men hvis hr. Bjørn Westh allerede nu har nogle gode råd på dette område, hører vi dem dog gerne.

Det er rigtigt, at vi har stemt for 9-månedersreglen, men der stod samtidig, at der var muligheder for dispensation, og vi føler ikke, disse dispensationsmuligheder er blevet brugt i den udstrækning, de skulle. Det, vi bl.a. gør opmærksom på her, er, at disse muligheder skal bruges, ligesom det var en forudsætning for, at vi stemte for reglen om de 9 måneder. Vi har drøftet spørgsmålet med kommunerne, og det får vi nok også løst.

(Kort bemærkning).

Engell (KF):

Jeg skal bare sige til hr. Leif Hermann, at selv om de EF-ordninger, der er undervejs, kan være mere eller mindre uigennemtsigtige, har jeg i hvert fald forstået, at de forudsætter to ting, for at vi kan få del i dem. Den ene er frivillighed og den anden, at der ikke er gennemført nationale foranstaltninger. Det betyder med andre ord, at i det øjeblik vi pludselig vedtog det, som bl.a. hr. Leif Hermann har gjort sig til talsmand for, ville vores muligheder for at få del i EF-midlerne være ikke-eksisterende, og det er den situation, vi ikke ønsker at bringe os i. Vi ønsker ikke at komme i en situation, hvor der pludselig disponeres herhjemme på en sådan måde, at vi senere hen måske har solgt ud af et to- eller trecifret millionbeløb – jeg kender ikke tallene, for det er jo det, de kommende forhandlinger skal kortlægge.

Gade (SF):

Det var interessant at høre hr. Engell åbent sige, at der er en modsætning mellem regeringens strategi, som den er fremlagt, og de forslag, der foreligger her, og dem, der blev fremsat sidste år. Det er ikke det, der står i forslagenes bemærkninger, og jeg må derfor lade spørgsmålet gå videre til miljøministeren; er det rigtigt, at der er en sådan modsætning mellem det, regeringen lagde frem, og det, man fo-

[Gade]

reslår her? Hvis der er det, er det, som om det hele bliver meget klarere. Så er der ikke bare tale om, at regeringen ikke retter sig efter flertallet i beretningen fra 3. juni 1987 – det flertal, som bestod af Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre og SF – nej, så løber man også fra det, man selv sagde, og det synes jeg da er interessant. Forsvaret for det skulle være nogle EF-regler, som først er kommet nu – det skal jeg komme tilbage til. Det virker lidt absurd, og det handler nok heller ikke om det, når det kommer til stykket.

Hele den diskussion om marginaljord, vi står over for her, startede jo, da EF's grønbog om nedbringelse af overskudsproduktion kom, og i virkeligheden kan man sige, vi fik århundredets miljøchance for at vende en udvikling væk fra miljødelæggende produktionsformer og naturdelæggelse til at udnytte chancerne for at skabe et bedre miljø og få skabt ny natur. Udnytter vi nu den chance her i Danmark? Ja, i beskedent omfang, men jeg synes ikke, man i tilstrækkeligt omfang tager udgangspunkt i, at det i virkeligheden var den samlede landbrugsdrift, man skulle gøre mere økologisk og mere miljøvenlig.

Der er den risiko i det, vi er i gang med her, at vi får en sektoropdeling, en sektortænkning, hvor vi siger: her er nogle mere eller mindre naturmæssige reservater, som er rigtige, og så er der det andet – det land, som med stor risiko kan blive dyrket endnu mere miljøforkert. Det er en risiko, vi løber. Det betyder ikke, at jeg ikke mener, der er fremskridt i det, men jeg synes, det er trist, at Landbrugsministeriets udvalg i sin delbetænkning må skrive, at man faktisk har overvejet den bredere betragtning, jeg taler for her, nemlig at man har anbefalet at overveje muligheden for ekstensivering på grundlag af begrænsning i anvendelse af produktionsfaktorer, men at man ikke har set på det endnu.

Det vil altså sige, at man ikke åbent tør diskutere, om mindre brug af pesticider og kunstgødning kunne have bidraget til at skabe en bredere og mere samlet løsning. Det har man ikke turdet, og det er beklageligt. Vi er glade for, at Jordbrugsøkonomisk Institut tør sige noget.

Chancen udnyttes altså ikke fuldt ud, men det er oplagt, at der er en lang række forbedringer, herunder også en del af de ting, SF har påpeget.

Hvad er manglerne? Jeg tror, de først og fremmest findes i den diskussion om bræmmerne, vi havde før. Jeg tror, det er nødvendigt, at det kommer ind i denne lovgivning, at der skal være bræmmer. Vi er fleksible, hvad angår mængden og størrelsen – det skal der forhandles om, og der skal være lokal indflydelse, for der er forskel fra sted til sted – men det er vigtigt, at vi får det ind i loven, så vi kan få en langsigtet strategi, der prioriterer vådområderne og områderne lige ved siden af vådområderne. Det er det, jeg er bange for forsvinder, hvis vi gør det frivilligt.

Det andet, jeg er bekymret for, er, at jordfordelingsinstrumentet ikke er tilstrækkeligt med. Jeg synes, det er trist, at regeringen ikke har fået det med, men i bemærkningerne står der noget om, at man har arbejdet med det, og at det er noget, man vil arbejde videre med. Jeg tror altså, jordfordelingen burde have været meget mere offensivt med.

Dermed kommer jeg også til at måtte konstatere, at der sådan set er for få penge til opkøbsiden og måske lidt for mange til plejesiden. Det er en prioritering, som jeg synes man skal diskutere. Hvis man vil lave de løsninger, som jeg synes strategien skal lægge op til, og sikre områderne i nærheden af vandløb og søer, skal man have et instrument, der hedder lovgivning om bræmmer og jordfordeling, så man kan flytte rundt med jorden i den forstand, at landmændene kan sikres deres produktion, men vi samtidig får noget jord sikret liggende i ådale. Et sådant instrument har vi brug for i en samlet strategi, og det er jeg meget bekymret for ikke kommer ind her.

Derfor vil jeg appellere til, at det flertal, der sidste år mente, at det skulle være obligatorisk under udvalgsarbejdet og her i dag manifesterer, at vi mener, at lovforslaget skal udvides med bræmme strategien.

Til sidst vil jeg sige, at jeg synes, set-aside-problemerne, EF's braklægningsordninger, er ret groteske. Vi har advaret mod dem, for vi ved ikke, hvad der er vedtaget. Jeg vil gerne høre, om de to ministre ved, hvad der er vedtaget i EF – jeg ved det i hvert fald ikke. Jeg sidder i Markedsudvalget og er derfor velorienteret, men alligevel ved jeg ikke, hvad der er vedtaget. Det er virkeligheden, og jeg synes egentlig, det er fantastisk trist, at vi med hensyn til beslutninger, som er så vigtige for dansk landbrug, er i

[Gade]

den situation, at man på topmøder i EF synes, det er vigtigere at sætte sit navn under end at vurdere, hvilken betydning de kunne have for dansk landbrug.

Til allersidst vil jeg sige, at jeg også synes, det er trist at konstatere, at landbrugsministeren, når det gælder spørgsmål om den økologiske produktion, ikke er indstillet på at udnytte og give ordentlige muligheder for støtte til omlægning til økologisk produktion, for det er jo i virkeligheden en meget fornuftig ekstensivering. Der er ministeren altså ikke til sinds at lave en fornuftig lovgivning, men jeg håber, at et flertal i Folketinget vil, skal vi sige sætte ham på plads, og jeg vil også appellere til ministeren om, at han tænker sig om en ekstra gang: Når vi alligevel her bruger ca. 400 mio. kr. til tilskud til landbrugsdrift og skovtilplantning, var det vel egentlig fornuftigt, om vi også gav et rimeligt incitament til denne omlægning.

Margrete Auken (SF):

Jeg skal tale specielt om lovforslag nr. L 213 og L 214 og vil først om naturfredningslovforslaget sige, at vi i SF er meget glade for, at formålsparagraffen er blevet ændret. Jeg synes, det er et meget stort spring fremad, at vi nu har fået indført genopretningstanken, genskabelsestanken, sådan at det ikke kun er et spørgsmål om at være i defensiven. Vi, der har arbejdet med miljøspørgsmål, har i meget lang tid haft en fornemmelse af, at vi hele tiden var på vakkelvorn grund, og nok vandt vi en sejr, men hvis vi ikke sørgede for at vinde den igen året efter og året efter og året efter, ja, så tabte vi den det fjerde år, fordi der hele tiden var tale om at redde de rygende rester, mens det andet skred fremad. På den baggrund er det altså dejligt, at det nu slås fast i loven, at dette her er noget offensivt, at det er noget, man skal tage tiltag til, og man ligesom kan gribe tilbage og indimellem altså også skabe noget helt nyt.

Det er klart, at det i virkeligheden altid har været sådan. De romantiske forestillinger om, at man bare skal lade naturen være i fred, går ikke. Vi har vel alle sammen prøvet at synge, at »hvor ingen hegner, kun torne gro«, og selv om det måske ikke er så galt alle steder, så dog. Og det er ikke blevet bedre af den noget respektløse omgang med naturen, som vi har været ude for i de sidste lange tider; respektløsheden er selvfølgelig først blevet farlig, efterhånden som

vi er blevet stærkere; det har gjort knap så meget tidligere.

Men det er gavnligt nu at få sagt, at det er en aktiv opgave, og at den selvfølgelig skal foregå i et intenst samspil med den øvrige samfundsudvikling.

Dernæst lidt om de enkelte forslag i lovgivningen. Det er klart, at det er § 43, vi interesserer os for – det kan ikke overraske hverken miljøministeren eller landbrugsministeren. Lad os lige repetere oplæsningen af marginaljordsbeholdningen. Vi har længe ønsket beskyttelsen af de små vandhuller længere ned. Ministeren er kravlet ned på 250 m², i beretningen står der 150 m², det mener vi stadig væk, så vi siger 150.

Vi er meget glade for, at de ferske enge, overdrev og andre udyrkede arealer er kommet ind – det har i lang tid været vores ønske – men vi synes stadig væk, at 4000 m² er for stort et areal her. Hvis folk skal kunne finde ud af, hvad det er, de skal passe på, ville det måske være meget fornuftigt at følge Geodætisk Instituts opmålingsbestemmelser. Derfor har vi sagt tidligere og siger igen, at 2.500 m² må være en rimelig størrelsesorden, også af hensyn til befolkningen.

Jeg tror, vi i al den tid, jeg har været i Folketinget, har talt om diger, stendiger og jorddiger, og nu har de fået en lidt vag, omstændelig beskyttelse i lovforslaget. Det er vi ikke tilfredse med. Vi vil have dem ind i § 43, og det vil vi gøre hvad vi kan for at få, sådan at vi omsider får digerne bedre beskyttet.

SF har også tidligere beskæftiget sig med det nære marine miljø. Det er faktisk en ret alvorlig sag, for vandområderne, f.eks. Vadehavet, har i en lang periode været dumpningsområde, og også andre steder har der været tale om dumpning eller klappning, som det hedder, når det er det, der foregår, men det er jo stort set det samme. Der har altså været udledninger, og et studium af Esbjergforureningen kunne måske tilsige én, at det ville være meget godt, om vi begyndte at se lidt på det nære marine miljø, så vi foreslår altså, at det kommer med ind. Om det skal være den vanddybde, der har været på tale, nemlig op til 6 m, eller om vi skal lave det lidt anderledes, kan vi jo diskutere, men det bør i hvert fald komme ind.

Vi mener også, det ville være en god idé, nu vi er i gang med revisionen, at overveje, om det var heldigt, da man flyttede varetagelsen – eller

[Margrete Auken]

ophævelsen er det jo snarere – af de gamle beskyttelseslinjer væk fra fredningsnævnene. Noget tyder på, at Fredningsstyrelsen og nu altså Vedstyrelsen, som har den, ikke er det allerbedste sted at anbringe det. Jeg tror, at vi af hensyn til åbenhed, folkelighed og eventuelt også muligheden for at passe på naturen skulle prøve at få dem tilbage til fredningsnævnene. Det er noget af det, jeg synes vi skal undersøge nøjere.

Endelig var jeg meget glad for at høre, at fru Dorte Bennedsen også mente, at vi skulle have fat i de private skove i forbindelse med denne lovgivning. Det er helt mystisk, at de private skove har en særstilling. Det bør nok være sådan, at der gælder omtrent de samme regler for de private skove, som gælder for de offentlige.

Det er faktisk svært at sige til folk, at de skal gå ud i naturen, fordi de har så godt af det, og det er sundt, og dér ligger alle vore marker og skove osv., for hvis man ikke har en vis herre til oldemor eller er udstyret med særlig kyndig vejledning og spejderkort og det hele, så sidder man gang på gang fast. Derfor ville det være godt, hvis man kunne komme ind i skovene.

Vi synes faktisk også i SF, at man bør gøre det lettere at færdes i vores landbrugsområder. Jeg mener ikke, man som molboerne skal vade ind over kornmarkerne, men det var måske ikke helt tosset, hvis man en gang imellem kunne komme til at krydse igennem et markskel uden fare eller frygt, vil jeg snarere sige, for i reglen har der vel ikke været fare for at få diverse vrede bondemænd i hovedet, som undervejs kan nå at få trampet lige så meget ned.

Det er altså noget af det, vi vil prøve at få ind. Om det skal være i fredningsloven eller – nok snarere – i lovforslag nr. L 214, kan vi se på, men vi er glade for også, at L 214 hægtes på dette spil nu, sådan at vi faktisk får nogle endda rigtig gode instrumenter til at kunne passe på vores land; det er betydelig mere i overensstemmelse med de tanker, der er i marginaljordsstrategien, og som vi tidligere har været i stand til.

Vi er også glade for, at de fire formål er sideordnede, som ministeren siger i sin skriftlige fremsættelse.

Jeg vil bruge den sidste del af min taletid til at erindre om, at vi under skovlovsbehandlingen sagde, at det var lidt farligt at have hele den store skovtilplantning liggende næsten uden planlægning. Derfor mener vi, at den planlæg-

ningsbestemmelse – eller jeg havde nær sagt mangel på planlægningsbestemmelse – der er i lovforslag nr. L 214, skal laves om, sådan at vi får bedre hånd i hanke med det.

Disse værdier, skov, landskab osv., er svære at håndtere i private beskrivelser. Det var nok bedst, om samfundet overtog ansvaret for at forvalte disse meget langsigtede værdier. Det gælder naturligvis først og fremmest skovene, for de kaster langsomt af sig, og man kan i en betrængt situation fristes til at gå lidt rask til dem. Det er her, vi koncentrerer hovedarbejdet for vores vedkommende i forbindelse med lovforslag nr. L 214 med at få en betydelig bedre planlægning ind og i forlængelse af den også en bedre prioritering af de økonomiske midler, der er sat af. Vi synes, ministeren håndterer det udvalg, der skal tage sig af denne sag, alt for beskedent. Det er helt underligt, at det nærmest er beskrevet ved alt det, det ikke må. Vi synes, i betragtning af at det kun er et rådgivende udvalg, det er langt mere fornøjeligt at skrive om alle de gode ting, det skal tage fat på. Vi vil gøre vores til, at det bliver et godt redskab.

(Kort bemærkning).

Grove (KF):

Jeg kan over for hr. Gade bekræfte, at han ikke har meget ansvar i Markedsudvalget. Det er fuldstændig korrekt. Det hører til sjældenhederne, at vi overhovedet får et mandat fra hr. Gade. Derimod får vi mange advarsler fra hr. Gade, og en advarsel om det, vi vedtager i EF, ekstensiveringsordningen og set-aside-ordningen, har vi også lige fået nu.

Hr. Gade og hans parti vil pålægge landbruget den ene tvangsudgift efter den anden: brede bræmmer osv. Vi siger: Lad dog EF være med til at finansiere noget af det, for vi har samtidig et økonomisk ansvar over for disse ting. Det ansvar tager vi bl.a. også i Markedsudvalget, hvorimod SF siger nej, og det kan vi glimrende finansiere, vi kan bare pålægge landbruget en gødningsafgift i stedet for. Vi siger: Lad dog EF være med til det, og derfor tror jeg også, vi får noget fornuftigt ud af det.

Jeg synes også, det kommer tydeligt frem i fru Margrete Aukens indlæg. Privatisering elsker SF ikke. Alt, hvad der er privat, skal gøres offentligt. Nu skal man også til at trampe, som fru Margrete Auken sagde, ad markskel, helst inde i kornmarkerne. Hvor skal de sølle fasan-

[Grove]

kyllinger og agerhøns dog få fred for fru Margrete Auken? Hun kan ikke få nok, hun skal ind overalt. Jeg tror egentlig, det er blevet en tvangstanke hos fru Margrete Auken, at hvis der overhovedet er noget privat i dette land, skal vi i hvert fald have det gjort offentligt. Det får man ikke en god naturfredningslov ud af.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Jeg vil sige til hr. Grove, at netop på det punkt, vi diskuterer her: braklægningsordningen, har vi i SF bedt mindeligt om, at vi måtte få lov at give regeringen et mandat. Vi indkaldte endda tre ministre, udenrigsministeren, miljøministeren og landbrugsministeren, fordi vi netop gerne ville give regeringen et mandat til at forhandle braklægningsordninger, hvis vi fik sikkerhed for, at den ordning blev en miljørigtig løsning, som netop kan bruges på den måde, som hr. Grove åbenbart hævder, selv om han ikke ved, hvad indholdet er i den, hvad den kan bruges til.

Så siger hr. Grove, at forskellen mellem os og ham er, at vi ikke vil lade EF betale nogle af disse ting. Det er da ikke forskellen. Hvis vi er gået med til noget i EF, selv om vi ikke har støttet det og vi kan få penge til det, vil vi godt være med, men jeg tror ikke, det skal løse bræmme-problemet. Det er måske sagens kerne, at det ikke skal løse bræmme-problemet. Det skal da være med til at løse det, som det ofte handler om i en ådal, nemlig at sørge for, at det ikke bare er en diskussion om en lille bræmme, men om at have et helt anderledes perspektiv for at genskabe naturen i ådalene og en anden produktion i dem. Her skal vi bruge EF og de støttemidler, vi kan få derfra, men det andet vil vi ikke bruge det til. Det er helt rigtigt iagttaget. Men man skal ikke sige, at vi ikke har et vågent øje for, hvis vi kan hente nogle penge et sted, som I andre har vedtaget, at bruge de penge fornuftigt.

Så skellet går et andet sted, hr. Grove. Jeg kan spørge måske regeringspartierne og regeringen, om regeringen har gjort sig tanker om, hvordan vi så, når regeringen nu er gået med til denne braklægningsordning, kan få det bedste ud af den. Det vil jeg gerne have frem her, så vi kan få nogle miljøgevinster ud af det, så vi ikke risikerer, at det går ud over dele af landbruget, som det slet ikke skulle gå ud over.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Mens hr. Grove talte, overvejede jeg, om det var en privat eller en offentlig opgave at tage lidt hånd om hr. Groves evne til at høre efter og forstå, i betragtning af at han taler fra denne tallerstol. Jeg ville lade det være en privat opgave, men alligevel prøve at svare.

Det, SF foreslår, er det modsatte af statslig-gørelse. Det er sådan i øjeblikket, at færdsel i naturen er alt for fuld af restriktioner. Det er alt for svært for almindelige mennesker at komme rundt. Man har kun helt fastlagte steder, man kan være. Her vil jeg godt fremhæve Sverige som et eksempel. Sverige har allemansrätten. Så kan man sige, at i Sverige er der meget bedre plads til at have allemansrätt, og det er da rigtigt nok. Men de har den faktisk også steder, hvor vi umiddelbart vil være tilbøjelige til at lave restriktioner. Det er de svenske regler – jeg havde nær sagt mangel på regler – om allemansrätt, som ligger bag SF's tanker om, hvorvidt vi kunne gøre det langt mere attraktivt at færdes i naturen. Man skal næsten være doktor i dit eller dat eller også som sagt have alle sine forbindelser i orden til de i virkeligheden meget få, som ejer disse områder. Det er faktisk vores tanke. Det er liberalisering, frihed.

(Kort bemærkning).

Grove (KF):

Jeg har hørt mange udlægninger af liberalisering, men denne er alligevel en af de bedste. Jeg tvivler såmænd ikke på, at fru Margrete Auken tror på den. Der er ikke mange i dette land, som har lidt privat ejendomsret, der føler det som en liberalisering, at fru Margrete Auken og kompagni skal til at trampe rundt. Det næste bliver vel, at alle, der har en parcellushave, selvfølgelig også skal gøre den offentlig, for det er for mange restriktioner at have, at man overhovedet har bare 100 m², hvor fru Margrete Auken ikke må komme. Det er hele princippet i fru Margrete Aukens miljø. Bare man gør det frit, så skidt være med dyr, fugle og alt muligt andet, så fru Margrete Auken må komme trampende.

Jeg synes også, det sidste, hr. Gade sagde, var meget betegnende for ham. Han sagde: Hvis bare I skaffer pengene, skal vi nok være med til at bruge dem. Det er meget typisk for SF, men vi er klar over det.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Man skal naturligvis også passe på, at man ikke tramper alt for langt uden for lovforslagene og deres indhold.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Nu handler vores love faktisk om offentlighedens adgang til naturen, derfor er det vel ikke helt skævt, at vi snakker om det.

Jeg vil selvfølgelig sige til hr. Grove, at nu kunne jeg stille mig op og synge hele Højskolesangbogen for ham, for så ville han møde den forestilling om liberalisering og frihed, som jeg har gjort mig til talsmand for. De mennesker, der siger, at der er et modsætningsforhold mellem f.eks. frihed og lighed, er næsten altid dem, der står med hænderne i de andres lommer. Det, vi prøver at gøre i SF, er at rimeligøre det en lille smule. Det er jo karakteristisk for hr. Grove, at han så kommer farende og siger, at man ikke kan have sin parcelhushave i fred, fordi man ikke kan kende forskel på et gods og en parcelhushave. Det er under lavmålet. Jeg håber, at vi får en sjovere debat i Folketinget om allemansrätten og bedre offentlig adgang for andre end de få privilegerede end det, hr. Grove gav udtryk for.

Sønderby (V):

Det er helt rart, at hr. Grove også er i salen, så han kan trække nogle af de problemer frem, som fru Margrete Auken rejser. Hvis vi skal få noget ud af den pakke, som er lagt frem her, skal vi måske prøve på at få et samarbejde i stand i stedet for. Det er en samlet pakke, vi lægger frem. Det er endda en grøn pakke, har regeringen sagt. Det synes jeg at hele Folketinget skulle prøve på at få igennem, for intentionerne i de tre forslag er vi enige om alle sammen: vi skal prøve at sikre bl.a. de miljøfølsomme områder.

Ministeren siger i bemærkningerne til lovforslaget, at der er lavet et stort forarbejde, inden disse forslag blev fremsat. Når fru Dorte Bennedsen er bange for, at vi måske ikke kan nå det, må jeg sige, at vi har arbejdet meget med disse problemer. Derfor håber jeg, at viljen er der, så vi kan nå at få disse lovforslag gjort færdige. Landbrugsministeren har også gjort et stort arbejde i EF, fordi disse lovforslag hænger

sammen med noget af det, som landbrugsministeren kommer med i det sidste af lovforslagene.

Det er vigtigt for Venstre, at vi ser sammenhængen, når vi skal prøve at løse disse problemer, for miljøproblemet skal løses på internationalt plan – i denne situation på europæisk plan – fordi alle miljøproblemer er grænseoverskridende både direkte og indirekte. Sammenhængen er vigtig, for der er også konkurrencemæssige og produktionsmæssige problemer, som i allerhøjeste grad påvirker de ressourcer, vi har til miljøområdet.

Man siger fra oppositionens side, særlig fra hr. Gades side, at EF's overskudsproduktion af landbrugsvarer kan man lige så godt få droslet ned, hvorefter man kan lægge nogle områder ud til grønne områder osv. Men hvis vi laver det sammen med EF, løser vi jo hele EF's overskudsproduktion, og hvis vi kun laver det efter danske forhold, begrænser vi den danske produktion og rammer den danske betalingsbalance. Det synes jeg nok at hr. Gade også skulle tage hensyn til.

Venstre er enig – jeg tror, det var fru Margrete Auken, der brugte udtrykket, som vi ikke er enige i, at vi har behandlet miljøet respektløst i de senere år – at vi i produktionsøjemed har slidt på miljøet. Det har jeg sagt før fra denne talerstol. Det har vi gjort i industri og landbrug og ved at bygge parcelhuse, veje osv. Vi er da også enige om, at vi skal prøve på at sikre noget af det, der er tilbage. Men derfra og til at gå helt over, hvor fru Margrete Auken var, og sige, at nu er det hele til alles brug, er for langt. Jeg vil alligevel sige, at den krise, der er – som fru Margrete Auken siger – i miljøet skal man ikke løse ved at kaste krisen over på et erhverv. Jeg tror, hr. Engell var inde på den krise, der er i landbrugserhvervet, og derfor tror jeg, man skal være lidt følsom over for den diskussion, der foregår i øjeblikket, og ikke ved nogle lovforslag trække en hel masse ned over hovedet på nogle mennesker. Det drejer sig ikke kun om færdselsretten, som hr. Grove var inde på, men også om andre ting.

Dengang vi drøftede marginaljordslovforslag, skrev vi i den beretning, vi afgav, at der var sat pilotprojekter i gang. Det er de pilotprojekter, der er baggrunden for miljøministerens forslag. Vi skrev også dengang, at vi har behov for endnu flere pilotprojekter, for at de kan indgå i

[Sønderby]

den behandling, som vi hen ad vejen skal foretage på dette område.

Lovforslag nr. L 213 er måske nok det, der har været mest gennemarbejdet, hvad ministeren også skriver. Venstre synes, at dette lovforslag har tilgodeset alle de synspunkter, der er behov for at tilgodeses i forbindelse med et sådant lovforslag. Vi skal sikre de miljømæssige aspekter, men vi skal også sikre de landbrugs-mæssige og dermed de samfundsmæssige og ejendomsretlige forhold. Vi har stadig væk grundloven, der sikrer den frie ejendomsret. Derfor er den afvejning, lovforslaget dækker, egentlig en balance imellem miljø og erhverv – og i den forbindelse her er det i særdeleshed landbrugserhvervet.

Den udvidelse af lovforslagets formålsparagraf, der siger, at man nu kan inddrage områder til naturgenopretning, er vi er da også enige i, for det kan på nogle områder være gavnligt at gøre det, områder, hvor man ikke får ret meget ud af at dyrke dem. Det kan da være en god ordning, men Venstre lægger vægt på det, der står i bemærkningerne, at formålet med lovforslaget ikke er at tilvejebringe en generel hjemmel til at nedlægge forbud mod en aktuel lovlig udnyttelse af ens ejendom. De bemærkninger vil vi holde meget fast ved.

I fremsættelsestalen siger ministeren, at kvægholdet er gået stærkt tilbage, og det kan man se af statistikken er korrekt. Det er sket på bekostning af kornarealet. Det er helt naturligt, for den, der ejer et område skal jo leve af det, og hvis ikke der er tilstrækkeligt med kvoter, må man dyrke noget andet, og så går man ind for korn. Derfor opstår det problem, som vi i øvrigt fik påpeget i forbindelse med Tøndermarsken, med at få nogle kreaturer til at pleje de arealer, vi lægger ud. Det bør vi have med i diskussionen.

Jeg ved, at der står i lovforslaget, at hvis de offentlige arealer ikke bliver plejet, skal amterne pleje, og hvis andre arealer ikke bliver plejet, kan det offentlige gå ind. Det vil jeg nok være meget betænkelig ved, men selvfølgelig kan der blive nogle problemer, men hvis der er kreaturer nok, kan de jo pleje det. Det har vi set i masser af forsøg, som Skov- og Naturstyrelsen holder i Mols Bjerge, men en betingelse er jo, at der er kreaturer til det.

En anden diskussion, som vi også skal tage op her, nej, ikke tage op, for vi skal passe på, at

vi ikke skaber nogen konflikt her, men hr. Engell var inde på, at de, der ejer jorden – og det er dem, der driver jorden, i hvert fald så længe fru Margrete Auken ikke vader rundt i områderne – har forståelse for at bevare specielle områder, og jeg mener en udbredt forståelse. Jeg vil advare meget imod, at Folketinget her trækker noget ned over hovedet på dem. I stedet for skal man sige til dem: Hvordan kan vi prøve at klare disse ting? De frivillige aftaler er en af hjørnestenene i dette. Jeg ved, der er vilje til at prøve at kigge på nogle af de ting og at klare nogle af de miljøfølsomme områder, så de også kan være sikret for vore efterkommere.

Vi skal i den forbindelse også sikre, at der er tilstrækkelig jord til at klare de pålæg – nu har man jo været lidt uden for dagsordenen – der ligger i den vandmiljøplan, vi vedtog sidste år. Deri stiller vi nogle krav til landmændene om, at de skal både have grønne marker og også kunne køre gylle ud på markerne. Ministeren siger i bemærkningerne, at sædvanlig vedligeholdelse af bestående dræn ikke vil være i strid med § 43 a, og at der stadig er mulighed for dispensation. Hvis man skal have grønne marker, hvis man skal have mulighed for vintersæd, og hvis man skal køre på markerne, er der også behov for, at nogle af arealerne fortsat kan blive drænet.

Til § 43 c. Der har været nogle pilotprojekter i gang, men ingen af dem har entydigt påvist en virkelig miljømæssig effekt ved at lave obligatoriske bræmmer. Det er helt oplagt, at det i nogle ådale og steder, hvor der er skrånende marker ned til et vandløb, kan være en god idé at have sprøjte-, gødnings- og dyrkningsfri bræmmer, og det lægges der også op til i lovforslaget. Venstre er tilfreds med, at man i lovforslaget siger, at miljøministeren og landbrugsministeren kan fastsætte nogle områder, hvor man vil gøre det, men det skal ske i sammenhæng med EF-regler. Fru Dorte Bennedsen sagde, at man i hvert fald må kigge på, hvordan vi kan bruge EF-ordningen i forbindelse med sådanne ordninger.

Paragraffen til sikring af fortidsminderne er blevet ført ajour, og vi vil selvfølgelig også fra Venstres side sikre værdifulde fortidsminder, men vi må også her prioritere. Vi kan ikke hver gang, vi støder på en sten, sige, at det er et fortidsminde. Vi må selvfølgelig i hver enkelt sag vurdere det.

[Sønderby]

Skov- og Naturstyrelsen får på disse områder store bemyndigelser. Vi håber da, og det tror jeg også der er forståelse for, at Skov- og Naturstyrelsen kan arbejde tæt sammen med amterne. Jeg tror nok, at et flertal herinde vil mene, at det, vi er i færd med her, må ske regionalt og ikke centralt. Vi kan udstikke nogle retningslinjer, men det må ske i et nært samarbejde lokalt med dem, der bor derude, og med dem, der sidder i amterne.

Lovforslagets støtte til naturbevaring, genopretning, statslig skovplantning og friluftsliv betyder en dyr lov. Der er da ingen tvivl om, at alle de lovforslag, vi har her, er, som ministeren siger, et instrument til at realisere marginaljordsstrategien. Men vi må også her kigge på prioriteringen. Jeg tror, det var statsministeren, der engang sagde, at vi har behov for en prioritering på miljøområdet, altså hvilke miljømæssige opgaver der trænger sig på, om det er kemiske lossepladser, Tøndermarsken, Skjern Å eller de love, vi behandler her. Der er jo ikke ubegrænsede midler. Jo flere restriktioner vi lægger på, jo mindre indtægter og jo flere arbejdsløse bliver der. Derfor bliver vi nødt til at have en prioritering og vurdere helt sagligt, hvad vi skal sætte i gang først. Er det f.eks. kemiske lossepladser, som forurener meget mere end de ting, vi diskuterer her? Jeg tror, vi har behov for sagligt, stille og roligt at drøfte det.

Men vi er tilfredse med, at lovforslagene nr. L 213 og L 214 nu bliver behandlet, og at vi har to ministre, der lytter til diskussionen, så vi kan få disse lovforslag hæftet sammen med lovforslag nr. L 215.

Vi er nemlig enige i de intentioner, som landbrugsministeren har i lovforslag nr. L 215, hvor man sigter efter en begrænsning af produktionen og en omlægning af landbrugsproduktionen, samtidig med at man sikrer landbrugsindkomsterne for den enkelte landmand. Vi kan selvfølgelig alle sammen beklage, at produktionen er for stor i EF, men hvis man i det samlede EF har de intentioner med disse lovforslag her, vil det også virke samlet i EF. Det var værre, hvis det kun var i Danmark, man havde de intentioner, for så ville det påvirke både beskæftigelse og betalingsbalance.

Den absolutte fordel ved lovforslaget, som landbrugsministeren har fremsat, er, at det er noget, der drøftes i EF, og noget, man prøver på at få sat i gang inden for hele EF, og at EF så

også er villig til at betale en del af udgifterne. Det er også derfor, som hr. Engell sagde, at vi prøver på at koble disse love sammen de steder, hvor de kan det.

Der er tre hovedelementer i landbrugsministerens forslag. Jeg skal ikke komme så meget ind på dem, men jeg er da enig i, at skovplantning er en vigtig del af det. Jeg tror, det var hr. Bjørn Westh, der var inde på, at det er en god idé at plante skov. Vi har jo en anden skovlov her i huset. Det er helt oplagt, at da vi importerer skov i hele EF, må man i de områder, hvor der er grundlag for det, plante skov, men man skal passe på, at man så ikke belægger hele områder, hvor folk skal bo, for her er der også en sammenhæng i de ting.

Hvad angår de miljøfølsomme områder, tror jeg, at landbrugsministeren på en udmærket måde indtil nu har arbejdet og også i fremtiden vil arbejde i EF for, at de kan komme til at passe sammen endnu mere med det, vi har gjort, for vi er vel nok i Danmark det land, der er længst fremme.

Omstillings- og ekstensiveringsordningen kan man måske også – hr. Gade var inde på det – få vendt lidt, hvis det bliver grøn braklægning i stedet for, og så er det muligt, at vi kan løse nogle af problemerne.

Vi støtter alle lovforslagene. Vi håber på et sagligt udvalgsarbejde, og som jeg sagde før, har vi kulegravet en del af tingene, så vi skulle have mulighed for at få forslagene vedtaget i saglighed.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Hr. Sønderby sagde som en undskyldning for det sene tidspunkt, lovforslagene var fremkommet på, at vi har arbejdet meget med disse problemer. Ja, det tror jeg er gået op for i hvert fald alle folketingsmedlemmer og også for en stor del af befolkningen, at skænderiet mellem landbrugsministeren og miljøministeren er overordentlig arbejdskraftkrævende. Men det er øjensynlig også nødvendigt at gøre regeringspartierne opmærksom på, at det faktisk er Folketinget, der er lovgiver i dette land. Derfor er det helt urimeligt, at man levner 8 uger, hvor alle i forvejen ved, at folketingsmedlemmer er meget, meget belastet af andre opgaver. Havde regeringen så fulgt flertallets synspunkter og holdninger i de forslag, der er lagt frem, havde

[Dorte Bennedsen]

det måske været lidt mere acceptabelt, at forslagene kom så sent. Nu skal vi altså bruge tid på at ændre disse forslag. Det er ikke nogen rimelig behandling.

Jeg vil komme med en enkelt bemærkning om den diskussion, der var før om færdselsretten. Jeg skal ikke kommentere hr. Groves indlæg, for det synes jeg var på et niveau, som ikke rigtig er kommentarer værd, men jeg må indrømme, at det underer mig, at regeringen her fremsætter nogle forslag, hvor man siger fuld kompensation i alle ender og kanter, men så ikke giver almenbefolkningen nogen rettigheder. Hvis man har regeringens synspunkt, at der økonomisk skal kompenseres for hver kvadratmeter, var det vel rimeligt, at samfundet og almenheden så til gengæld fik adgang til disse arealer.

Hr. Sønderby sagde, at vi lægger restriktioner på landbruget, og jo flere vi lægger af dem, jo vanskeligere bliver det. Her vil jeg da gerne lige understrege i denne debat, som faktisk handler om marginaljorderne, at marginaljordsproblemet – det synes jeg vi har den første pligt til at sige – er ikke restriktioner, vi lægger på, eller problemer, vi i vores visdom har opfundet for at genere landbruget. Det er en udvikling, der kommer til landbruget udefra, først og fremmest af økonomiske årsager.

Det, vi prøver at lave med en marginaljordsstrategi her i Folketinget, og det, vi drøftede hele sidste forår, er netop nogle tilbud til de landmænd, til de egne af landet, der rammes af denne udvikling, tilbud, der skal være med til at sikre deres eksistensgrundlag fremover. Jeg synes, det bør være vores pligt at sige det.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Når hr. Sønderby igen sammen med hr. Engell talte om, at man må ikke trække noget ned over hovedet på landbruget, vil jeg spørge hr. Sønderby, om ikke den betragtningsmåde er noget negativ, for dette lovforslag handler om et tilskud til landbruget på en 400 millioner kr. Er det ikke det, vi diskuterer? Når man siger dette med at trække noget ned over hovedet, får man meget negative associationer. Men hvem har hørt nogen for alvor sige nej til at få trukket 400 millioner kr. ned over hovedet? Jeg støtter det. SF støtter det. Vi synes, det er fornuftigt brugte penge. Jeg synes, man skal holde op

med at bilde landmænd ind, at det er sådan, det hænger sammen.

Denne diskussion handler måske om bræmmerne. Jeg vil gerne spørge hr. Sønderby, om han kender vandløbsloven, om han ved, at der i § 69 bl.a. står, at dyrkning ikke må foretages så nær et vandløb, at dets vedligeholdelse, fyldens oplægning eller tilsynets færdsel hindres. Hvilket indgreb over for landmænd! Det lever de med. De synes, det er fornuftigt. Det er, hvad det er. Det er en sådan bestemmelse af naturhensyn, vi skal have ind i lovgivningen her, at der også er bræmmer af naturbeskyttelsesgrunde langs med vandløb. Her skal vi så inddrage landmændene, ja, hr. Sønderby, det skal vi, og det går SF ind for. Jeg vil sige til hr. Sønderby, hvis han ikke ved det, at SF i Ringkøbing Amt sammen med Venstre har lavet et fælles udspil om dette her, som inddrager landmændene. Udspillet siger, at det skal drøftes lokalt. Det er vi fuldstændig enige i, men vi skal ikke fuppe hinanden her. Der, hvor vi er uenige, er, at vi siger, der skal lovgivning til, når der skal laves bræmmer, men når det så skal udmøntes, skal det være fleksibelt og landmænd inddrages. De skal være med til det, også over tid. Det er dér, uenigheden måske består, at I vil sige, at I vil tage landmændene med, men i virkeligheden drejer det sig for jer om at sabotere en strategi, som virkelig kan sikre vådområderne.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Under denne debat er det tilsyneladende hr. Sønderby, der rider prioriteringshesten. Nu var hr. Sønderby jo så fiks, at han fik opstillet et spørgsmål om oprydning i kemikaliossepladser, eller som hr. Sønderby sagde, de ting, vi her drøfter, de blev opstillet som noget, hvor der kunne foretages en prioritering mellem de to ting. Nu vil jeg gerne bede hr. Sønderby om fra denne talerstol at foretage den prioritering. Det kan ikke nytte noget, at hver evig eneste gang en borgerlig politiker er på talerstolen i en miljødebat, kommer denne prioriteringsfyrfaren de ud af hullet, og så, når vi andre spørger, hvad betyder det i grunden, får vi ikke noget svar. Hr. Sønderby var lidt mere konkret, end hr. Engell var, sidst problemet var til debat. Derfor vil jeg godt bede hr. Sønderby om at få at vide, hvad hr. Sønderby vælger. Oprydning på kemikaliossepladser eller, som hr. Sønderby siger, de ting, vi drøfter her?

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Det bliver meget svært, hr. formand. Jeg skal forsøge. Fru Dorte Bennedsen gik ind på det arbejdskraftkrævende og sagde, at man nu kun har 8 uger til at gøre det færdigt i, mens jeg sagde, at udvalget har arbejdet med marginaljordsdebatter og redegørelser osv. Jeg troede, fru Dorte Bennedsen havde fået at vide – hr. Engell var vist inde på det – at der er altså en vis sammenhæng imellem de tre lovforslag, og at de skulle drøftes på én gang. Vi er ikke engang helt færdige med det. Jeg tror, landbrugsministeren skal af sted i næste uge til EF igen, når vi andre tager til Nordisk Råd, for at prøve at få nogle af de sidste brikker på plads. Det er vel også derfor, regeringen sagligt har drøftet de ting sammen og prøvet at få dem behandlet på én gang, og det er det, der sker i dag. Jeg synes egentlig, at forhandlingerne i dag i forhold til debatten i går har været nogenlunde saglige, og det ønsker vi at de fortsat kan være. Hr. Bjørn Westh spurgte, hvad saglighed var, men det må han selv vurdere.

Vi siger, at der skal gives fuld kompensation, for man går ind på ejendomsretten her, fru Dorte Bennedsen. Hvis man fjerner ejendomsretten og giver en erstatning, må fru Margrete Auken da godt gå ind på området, for så er det ikke landmandens, men det offentlige. Men man kan ikke sige, som fru Margrete Auken gør, at nu vil man have lov til at gå i alle private skove, og nu vil man have lov til at gå på bondeemandens mark. Fru Margrete Auken har nogle enkelte gange været der, og hun har været angst for, at bondemanden skulle komme og skælde ud. Det blev der sagt her fra Folketingets talerstol, men det må blive fru Margrete Aukens opfattelse. Jeg vil nok sige, hvis jeg så fru Margrete Auken på mine marker så . . .

Må jeg sige til hr. Gade vedrørende spørgsmålet om at trække noget ned over hovedet, at jeg tror nok, hr. Gade udmærket ved, hvad vi mener, for jeg sagde i mit indlæg, at Folketinget burde gå ind i en diskussion og prøve at løse disse problemer i fællesskab med dem ude omkring. Der er ganske givet nogle landmænd, der har nogle miljøfølelser for området, hvor de kører fast med traktoren osv., og så siger de: Her vil vi da godt lave en aftale. Hvis så SF's forslag går igennem, hvad jeg ikke håber, og man så heller ikke kan dræne mere, bliver der jo ikke

nogen mulighed for at arbejde på jorden. Der skal et samarbejde til med disse landmænd for at få løst dette problem.

Jeg beklager, at jeg ikke kan nå mere; jeg må prøve en kort bemærkning senere.

(Kort bemærkning).

Engell (KF):

Det, der kalder mig op, er et par bemærkninger fra hr. Gade og hr. Leif Hermann.

Det var hr. Leif Hermann, der sagde: Hvad går hele denne diskussion om prioritering inden for miljøområdet egentlig ud på? Ja, efter konservativ opfattelse er nøgleordene, når vi taler om prioritering inden for miljøområdet, for det første, at vi siger, der er en sammenhæng mellem miljøpolitikken, den almindelige økonomiske politik og erhvervspolitikken. Vi kan altså ikke – jeg har brugt udtrykket tidligere – lade miljødebatten foregå i et økonomisk tomrum.

For det andet så vi gerne, at man på dette område – ligesom på alle de andre områder, vi diskuterer her i Folketinget – fik fastlagt nogle økonomiske rammer for de behov, der er på det miljøpolitiske område i de kommende år, og så inden for denne miljøpolitiske totalramme fik diskuteret, hvad det er for nogle projekter, vi skal give førsteprioritet, hvor vi skal bruge pengene. Det er ikke den debat, vi skal føre her i dag, men det er nogenlunde de grundprincipper, ud fra hvilke vi gerne så at man tog denne debat op.

Så siger hr. Gade, at han har svært ved at se, at man skulle kunne afvise et tilbud om flere hundrede millioner kroner til landbruget. Her til vil jeg sige, at det er jo den traditionelle folkesocialistiske politik, at man på den ene side vil vride armene rundt på forskellige erhvervsgrupper, og bagefter forsøger man at lindre smerten ved at stikke nogle statspenge ud til de grupper, man så har ramt.

For os er frivilligheden i denne sag vigtig; det understregede jeg i mit indlæg, og det har andre regeringsordførere, senest hr. Sønderby, også givet udtryk for.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Der er nu tre, der ønsker korte bemærkninger, men jeg gør opmærksom på, at der er endnu en række ordførere plus to ministre, der ikke har haft ordet.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg spekulerer på, om hr. Sønderby kan huske, dengang strande var private, og hvor det eneste fornøjelige ved det var, at hvis man kom op til de virkelig velbjærgede kvarterer, skulle beboerne dér heldigvis også alle sammen gå og jokke nede i strandkanten, fordi de ikke måtte gå ind over hinandens strandområder. Det havde man dog fornøjelsen ved at se.

Da man dengang diskuterede, f.eks. om strandene skulle åbnes, lød det fuldstændig, som det gør nu, hvor vi diskuterer, om vi skal udvide adgangen til de private skove, og om vi skal udvide færdselsretten også i det åbne land.

Jeg kan ikke forstå, at hr. Sønderby ikke synes, det næsten er en af de allerbedste måder at fremme forståelsen mellem de forskellige befolkningsgrupper på, at man også har lejlighed til at færdes hinandens steder. Der var en, der spurgte mig, om jeg kunne forestille mig, hvordan det var at møde hr. Sønderby på hans mark i markskellet. Jeg tror ikke, det ville være syndelig farligt, og det var også derfor, jeg rettede det, jeg sagde heroppe, til, at folk frygtede, for jeg mener heller ikke, det er farligt. Jeg mener, at mange landmænd har god forståelse for dette. Der er ikke tale om, at man skal vade ind over hinandens områder i stor stil. Det, der er tale om, er, at vi skal gøre Danmark til et land, som lidt mere er danskernes, end det er i dag, sådan at folk har en fornemmelse af, at de ikke går mellem »forbud« og »adgang forbudt« og »privat« hele vejen igennem, men kan færdes og lære at færdes på en sådan måde, at det ikke går ud over naturen.

Jeg kan ikke begribe, hvorfor Venstre og De Konservative synes, at det er så forskrækkeligt, at vi siger: Det vil vi prøve at åbne for.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Jeg næde ikke at få svaret på det hele, men hr. Engell har udmærket kommenteret prioriteringsproblematikken. Der er jo nogle sammenhænge mellem de ressourcer, vi har, og det ansvar, vi som regeringspartier har for at vurdere, men hvis hr. Leif Hermann spørger mig direkte, om jeg vil prioritere fjernelsen af en kemikaliosseplads højere end de lovforslag, vi drøfter i dag, eller før Tøndermarsken eller før Skjern

Å, så må jeg svare ja, fordi kemikaliossepladserne forurener grundvandet mere end både Skjern Å og Tøndermarsken og de ting, vi drøfter i dag.

Jeg håber da, at vi hen ad vejen kan få råd til det hele, men jeg må gøre opmærksom på, at de problemer, vi drøfter her i dag, ikke er startet i denne regerings tid, og derfor kan man heller ikke forlange, at vi skal løse problemerne både i forbindelse med kemikaliossepladserne, Tøndermarsken, Skjern Å og marginaljorderne i denne regerings tid. Derfor er vi nødt til at tage denne diskussion, og det håber jeg at saglige partier her i Folketinget vil være med til.

Jeg vil også til hr. Gade sige, at jeg kender udmærket Ringkøbingprojektet, for jeg har været oppe at tale deroppe – det var endda en SF'er, der hentede mig ved toget – og da blev jeg orienteret om det. Jeg var da imponeret af det, de havde fundet ud af deroppe, men det var da frivilligt, hr. Gade. Det, der står i regeringens forslag, er frivillighed, og det, vi har sagt, er: Lad være med at trække det ned over hovedet på nogen, for hvis man lader være med det, kan man godt både i Ringkøbing og i Sønderjylland få en aftale, hvis man ellers nogenlunde ved, hvem der færdes på éns marker.

Så vil jeg sige til fru Margrete Auken, at strandene kan jo ikke sammenlignes med landmandens marker og landmandens hegn, for det er da helt rigtigt, som hr. Grove var inde på, at vildtet trives i de hegn. Nu har vi plantet trækket hegn, og hvis man så skal have folk til at spadsere op og ned ad de hegn, får agerhønsene ingen muligheder for at ruge dér. Jeg synes, fru Margrete Auken forenkler det hele lidt.

Så kunne jeg have lyst til at foreslå – jeg har nævnt det før – at Naturfredningsforeningen brugte sine ressourcer lidt bedre, f.eks. til at gennemføre en kampagne som den, man havde for år tilbage mod skovsvin, for efterhånden har folk glemt, hvordan man holder en skov ren, og det kunne måske være gavnligt at få det lært igen.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Hr. Engell talte om en folkesocialistisk model for tilskud osv. Det, vi behandler her, er vist regeringens lovforslag. Vi skal nok støtte en hel del af det, men noget er vi uenige i og vil forbedre, men det er vist regeringen, der har stillet

[Gade]

disse tilskudsmodeller op. Det er også udviklingen i EF, det er vi vel enige om, når vi skal være helt saglige og lade være med at tro, at vi står på talerstolen ude i forsamlingshuset. Hvis vi skal være meget saglige, må vi nok indrømme, at det er EF-udviklingen med overproduktion og prisudviklingen i EF, der skaber dette problem.

Derefter kommer så diskussionen om frivillighed. Er det ikke rigtigt, at vi her behandler tre meget tykke lovforslag, hvori indgår en masse regler, og hvor ikke alting er frivilligt? En hel masse ting bygger ikke på frivillighed. Noget er tilbud, noget er ikke tilbud osv. Er det ikke rigtigt? Er det ikke sandheden? Vi diskuterer altså ikke abstrakt frivillighed eller ikkefrivillighed, vi diskuterer konkret, hvor der skal være frivillighed, og hvor der skal være lovgivning.

Jeg er tilhænger af megen frivillighed i udmøntningen af denne strategi, men jeg mener, at regeringspartierne har fået bræmmerne galt i halsen. Jeg mener, at vi ligesom i vandløbslovgivningen skal have en bestemmelse om bræmmer af naturhensyn, og så kan vi i den måde, det skal udvikles på, appellere til fleksibilitet, inddragelse af landmændene, lodsejerne, selvfølgelig sammen med naturorganisationerne – præcis efter den model, som Venstre og SF kunne blive enige om i Ringkøbing Amt. Men det, der var forudsætningen for den model, og det, man selvfølgelig ikke kunne diskutere i Ringkøbing Amt, var lovgrundlaget. Det er det, vi er uenige om i dag.

Vi siger, at der skal en bræmmebestemmelse ind i loven, fordi vi ellers ikke kan få strategien præcis nok igennem. Men så er vi fleksible med hensyn til den lokale indflydelse på udmøntningen af loven præcis som i så mange andre love. Skal vi ikke neddramatisere det og lade være med at bilde nogen ind, at dette er det store skel? Der stilles i dag forslag om en hel masse bestemmelser og indgreb og også om en del frivillighed. Det er den balance, vi diskuterer.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Det eneste, jeg skal sige i denne korte bemærkning, er, at når hr. Gade står her og praler af, at i Ringkøbing Amt kan Venstre og SF finde ud af en frivillig aftale, hvorfor vil han så have endnu flere tvangsindgreb ind i love, vi be-

handler her? Det er det, jeg spørger om. I har rost pilotprojektet osv., men hvis man kan få det gennemført, hvorfor står hr. Gade så her og siger, at der skal endnu flere tvangsindgreb til? Vi har da accepteret nogle tvangsforslag, men vi har også sagt, at der skal være frivillighed. Hvorfor anvende tvang, når man kan klare det uden? Det fatter jeg ikke.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Vi er nu tilbage ved ordførerrækken.

Marianne Jelved (RV):

Jeg skal tage mig af alle tre lovforslag.

Om de to første, L 213 og L 214, vil jeg sige, at det er en omfattende lovgivning, og den skal jo også ses i sammenhæng med skovloven, som vi behandlede for nogle uger siden.

Generelt synes jeg, det er godt arbejde. Det drejer sig om og får konsekvenser for natur, landskab, miljø, landbrug, skovbrug, fritidsliv, mennesker, ja, for 80 pct. af Danmarks areal, og sådan noget ordner vi ikke kvalificeret på godt og vel en måneds tid. Derfor er vi ærgerlige over, at vi først har fået de lovforslag, vi behandler i dag, på så sent et tidspunkt. Vi havde gerne set, at regeringen havde holdt sit løfte fra beretningen om marginaljorder fra den 3. juni 1987, hvori det blev lovet, at lovforslagene ville komme i begyndelsen af denne samling.

Naturfredningsloven og loven om naturgenopretning m.v. opfylder på mange punkter intentionerne i beretningen om marginaljorder fra 3. juni 1987. Der blev af flertallet ønsket et lovgrundlag for en langsigtet natur- og miljøpolitik, hvori også marginaljordsudviklingen skulle kunne indpasses, og det er der lagt op til med disse lovforslag, bl.a. udtrykt ved udvidelsen af formålene i de to lovforslag, L 213 og L 214.

Det videre arbejde med kortlægning, forskning, forsøg, udviklingsarbejde, pilotprojekter m.m. skal kunne føre til en samling af viden, der på lang sigt skal sikre et varieret natur- og dyreliv i det danske kulturlandskab. Alt dette forestår og skal foregå løbende fremover.

I den forbindelse kan det undre, at der som grundlag for disse lovforslag – mig bekendt i hvert fald – ikke foreligger egentlige vurderinger og konklusioner af allerede igangsatte pilotprojekter. Det finder vi i Det Radikale Venstre meget beklageligt, ja, vi synes faktisk, det er for dårligt.

[Marianne Jelved]

Et af kravene i flertallets beretning om marginaljorder var, at flere naturtyper skulle indruges under § 43 i naturfredningsloven, og det er sket. Vi vil gerne under udvalgsarbejdet overveje, om flere typer biotoper bør med, f.eks. levende hegn, ligesom vi vil overveje, om sten- og jorddiger med eller uden løvbærende hegn skal flyttes fra paragraffen om fortidsminder til § 43. At skulle tinglyse stendiger er måske en lovlig bureaukratisk og dyr løsning i forhold til en placering i § 43.

Der var i beretningen krav om forskellige slags bræmmer ved forskellige naturtyper. Vi kan forstå, at bræmmer omkring tørømråder som f.eks. heder ikke vil være hensigtsmæssigt. Det lyder rigtigt. Vi kan også forstå, at regeringen frafalder sin egen del af beretningen vedrørende bræmmer omkring vådområder. Vi mener i Det Radikale Venstre, at der skal være bræmmer ved vådområder. Bræmmerne kan i nogle tilfælde være med til at forbedre vandmiljøet, og bræmmer kan i alle tilfælde være med til at forbedre kvaliteten af naturen.

Det undrer os, at vandløbsloven ikke inddrages i denne sammenhæng, det lægger beretningen op til, det gør diverse notater fra Skov- og Naturstyrelsen ligeledes, og man ser i faglige tidsskrifter, at vandløbsloven er en lovgivning, som vi måske bør inddrage i denne sammenhæng. Vi vil i hvert fald gerne i Det Radikale Venstre have mulighed for at vurdere behovet for en klargøring af kravet om friholdelse af arealer langs vandløb, og vi vil gerne se, om det er muligt at se dette i en sammenhæng med spørgsmålet om bræmmer.

Vi vil gerne understrege beretningens bemærkninger om, at virkningen af bræmmerne skal følges for at vurdere, hvordan vi når de bedste resultater, og vi vil understrege, at det er vigtigt at inddrage amterne og de lokale myndigheder og borgere i dette meget centrale arbejde.

Det fremgår ikke af lovforslaget, hvorfor man har valgt andre arealmål for visse naturtyper, end beretningen lægger op til. I beretningen tales der f.eks. om moser, strandenge og lignende fra 2.500 m² og søer fra 150 m². Lovforslaget taler om henholdsvis 4.000 m² og 250 m². Hvorfor nu det?

Jeg skal bemærke, at Det Radikale Venstre ønsker at fastholde sit gamle forslag om arealmålene.

Vi vil godt understrege, at vi er klar over, at der forestår et stort arbejde med kortlægning og planlægning i amterne, og vi mener, at amterne og kommunerne bliver vigtige instanser i det arbejde, der skal foregå.

Kravet om planlægning, inden der træffes endelige beslutninger, er ikke markeret godt nok, f.eks. vedrørende fastlæggelse af skovrejsningsområder. Det vil vi se på muligheden af at få præciseret.

Vi vil ligeledes se på finansieringsmulighederne. Vi vil gerne drøfte dem bl.a. med henblik på en vurdering af behovet for en prioritering af opgaverne, ligesom vi gerne vil diskutere, i hvilket omfang forkøbsretten bør anvendes i forhold til muligheden for anvendelse af fredning.

Vi når længst, hvis alt det, vi taler om i dag, gennemføres i et tæt samspil mellem de berørte parter. Der skal være det størst mulige medspil fra lodsejere, lokale myndigheder og lokale borgere. Det Radikale Venstre vil arbejde for, at vi kan få tilrettelagt lovene, dvs. rammerne for en naturpolitik, så målene kan nås.

Om lovforslag nr. L 215, de sociostrukturelle foranstaltninger, skal jeg sige følgende:

Vi er ikke i Det Radikale Venstre meget imponeret af de EF-forordninger, der arbejdes med her, og vi har en række spørgsmål. Jeg skal nævne nogle af dem nu: Hvor kraftigt er vi bundet op af EF i denne sammenhæng? Vi finder umiddelbart, at der er mest perspektiv i skovrejsningsdelen, men finder, at kravet om 20 pct. løvtæer i en skovrejsning er alt for lidt. Er det et EF-krav, eller er det et bud fra landbrugsmi- nisteren?

Vi finder det uacceptabelt, at deltids- og bylandmænd tilsyneladende ikke kan komme i betragtning ved tilskudsordningerne. Det, jeg anker over, er kravet om hovederhverv inden for jordbrug. Vi undrer os over, at økologisk jordbrug ikke er nævnt. Det burde være oplagt, at det også kunne opnå tilskud gennem de sociostrukturelle foranstaltninger.

Med disse bemærkninger skal jeg give til- sagn om et konstruktivt udvalgsarbejde, også om L 215.

Emmert Andersen (CD):

Der er sagt mange ord i denne debat. Det er, som om det er et spørgsmål om landbruget på den ene side og miljøet på den anden side, og det er der jo ikke tale om. Tværtimod er det hele

[Emmert Andersen]

gået ud på at lave et velafbalanceret lovforslag, således at vi både tilgodeser landbruget og miljøet.

Fru Dorte Bennedsen talte om en uoverensstemmelse mellem de to ministre, men her må fru Dorte Bennedsen vist se syner; jeg har i hvert fald ikke bemærket den. Tværtimod har jeg set et vældig godt samarbejde mellem de to ministre og mellem ordførerne for de forskellige regeringspartier i Miljøudvalget og i Landbrugsudvalget, og jeg er ikke skizofren, fordi jeg er ordfører i begge udvalg; jeg har det godt med mig selv, også med hensyn til selve lovgivningsarbejdet her.

Det er jo helt klart, at det, vi snakker om i dag, er en lovgivning, som er baseret på regeringens strategi på marginaljordsområdet. Hovedformålet her er at bevare udyrkede eller ekstensivt dyrkede områder og at beskytte særlig miljøfølsomme områder, og det skal ske gennem ekstensivering eller ved anden miljøvenlig landbrugsproduktion, ved skovtilplantning og ved opretholdelse eller genopretning af naturarealer. Det er jo også det, forslagene sigter på.

Disse forslag har været til høring hos en lang række organisationer, som har haft lejlighed til at ytre sig, og vi må nok sige, at de kommentarer, der er kommet tilbage, mildt sagt har været ret differentierede. Imidlertid er det lykkedes at skabe, synes jeg, nogle meget velafbalancerede lovforslag med skyldig hensyntagen til såvel miljøet som landbruget. Formålsparagraffen i nr. L 213 er jo af offensiv karakter, hvilket også er i overensstemmelse med tidligere folketingsbeslutning.

Så har vi snakket meget om bræmmerne, og jeg synes, det må være direkte ufornuftigt ikke at lade EF være med til at betale her. Her synes jeg SF må komme til besindelse og se, at det er ufornuft.

Ligeledes mener jeg, at tramperiet, den offentlige adgang, som fru Margrete Auken var inde på, bedst er beskrevet i et brev fra Klosterhedens Statsskovdistrikt, hvori der står:

»Vedrørende den offentlige adgang vil det i praksis medføre, at der året igennem vil ske øget færdsel gennem nogle af de mest ømtålige biotoper for vort dyreliv. Netop her trives agerhøns, fasaner, småfugle m.m., og netop her har en række dyr ynglepladser, som ikke tåler færdsel i tiden fra 1. april til 31. juli.

Endvidere vil lovforslaget give folk mulighed for at færdes langs åer og bække, hvor odderen i dag har fristed til at yngle og leve i fred og ro. Vi må ikke øge publikums færden i de for dyr mest vigtige biotoper. Vi bør derimod bruge lovforslaget til at øge disse biotoper til gavn for dyrelivet. Det er der behov for. Publikum skal især have mulighed for at komme i naturen, hvor de skader dyrelivet og faunaen mindst muligt, og sådanne arealer findes.«

Det er uforståeligt, at fru Margrete Auken, som jo så gerne vil beskytte naturen, vil ind og ødelægge den, selv når disse advarsler er kommet.

Vedrørende grænsen for søer var fru Margrete Auken også inde på, at hun gerne ville have den nedsat fra 250 m² til et mindre areal, men jeg må lige gøre opmærksom på, at et areal på 250 m² kun er 10 m på den ene led og 25 m på den anden led. Hvor små skal de søer være, som nu også skal beskyttes? Og arealstørrelsen på de 4.000 m² for sammenhængende arealer må også være en absolut nedre grænse.

At fordoble skovarealet fra 12 pct. til 25 pct. af landets areal i løbet af en trægeneration er jo et fornemt mål, som vi kan tilslutte os, og vedrørende de sociostrukturelle foranstaltninger mener vi, at vi her får opfyldt EF-forordningen af 15. juni 1987.

CD vil anbefale lovforslaget. Vi skal ikke forlænge debatten, men tilslutter os det, der er sagt af De Konservative og Venstre.

Kirsten Madsen (FP):

Fremskridtspartiet mener, at de lovforslag, vi her har til behandling, nærmest virker, som om den private ejendomsret allerede er afskaffet, og det gav fru Margrete Auken også et flot eksempel på ved at sige, at friheds- og lighedspartierne var dem, der havde hænderne nede i andres lommer, og at de godt kunne bruge alt det, vi andre kunne skaffe. Det tyder på, at det er en højst besynderlig lovpakke, vi har fået her.

Fremskridtspartiet synes da også, det ville være dejligt at have grønne og smukke områder, men vi mener bare, det er landmændene, der har mest forstand på det.

Derimod mener vi, at i hvert fald L 213 med al ønskelig tydelighed viser, at miljøministeren vil sørge for, at stadig flere planter og dyrearter trues med udslettelse, da deres naturlige levesteder forsvinder.

[Kirsten Madsen]

Den dyreart, man efterhånden kan se er hårdest truet, er en med opretstående gangart på to lemmer, også kaldet ben, nemlig mennesket, og de planter, der er hårdest truet, er de danske kornsorter. Det er snart ikke muligt at opretholde et rimeligt landbrug. Der kommer det ene nødråb efter det andet fra landets landmænd, der gør opmærksom på, at deres erhverv stille og roligt er ved at dø, hvis ikke politikerne sadler om med hensyn til de forhold, der bydes landbruget.

De politiske beslutninger vedrørende miljøkravene og fredningerne betyder simpelt hen, at især de unge nyetablerede landmænd ikke kan klare sig hverken økonomisk eller på anden måde. Det er på tide at se alvoren i øjnene og finde ud af, at man er gået for vidt med skærpselse af loven om naturfredning. Et vidunderligt eksempel er den foreslåede § 65:

»Fredningsmyndighederne eller personer, der af disse myndigheder er bemyndiget hertil, har, hvis det skønnes nødvendigt, til enhver tid mod legitimation uden retskendelse adgang til offentlige og private ejendomme og lokaliteter for at udøve de beføjelser, der er tillagt dem i medfør af denne lov.«

Det tør siges, at en sådan lov kan man bestemt ikke gå ind for; og det gør vi selvfølgelig heller ikke.

Med hensyn til det næste lovforslag, L 214, er det forfærdeligt at læse i § 4, at miljøministeren kan bestemme, at »ejendomme i landzone eller sommerhusområde, der er særligt egnede til opfyldelse af lovens formål, pålægges – ikke kan tilbydes, men pålægges – »forkøbsret for staten.« Hvor er den private ejendomsret så henne? Det kunne jeg godt lide at vide.

Efter Fremskridtspartiets mening skal ingen minister, ligegyldigt hvilken, erhverve ejendomme for skatteydermidler. Det er tyveri af grov karakter. I andre sammenhænge bliver man straffet, når man for andres midler uretmæssigt beriger sig og derudover yderligere som hån lader de udnyttedes midler indgå til vedligeholdelse af tyveriets faste værdier. Ligegyldigt med hvilket ædelt motiv det er gjort, retfærdiggør det ikke tyveriet.

Staten kunne med lige så god virkning have givet de egentlige ejere bedre betingelser for at bevare landskabelige kulturhistoriske værdier, men det høje skattetryk har næsten gjort det umuligt at vedligeholde selv almindelige parcelhuse.

Det samme kan siges om betingelserne for det vilde plante- og dyreliv. Man har udpint landbruget, så der ikke har været andre muligheder end at drive rovdrift på landskaberne for at kunne betale de blodpenge, der er blevet opkrævet af staten, blodpenge, der også kaldes skatter. Resultatet er, at en gruppe mennesker, der ikke selv har været i stand til at skabe noget kreativt, har haft held – det er altså dem med fingrene i andres lommer – til at ødelægge uanede mængder af såvel landskabelige og kulturhistoriske værdier som vilde planter og dyreliv. De har været med til at begrænse skovarealerne, fordi der er så store skatter på overtagelse af landområder, og dermed har de givet befolkningen dårligere og dårligere muligheder for friluftsliv.

Lad befolkningen få mulighed for selv at skabe rammerne om deres liv ved en nedsættelse af skatterne, således at hver især kan få en meningsfyldt tilværelse i stedet for som nu at være under et stadig mere snærende tyranni af overformynderiske bestemmelser. Lad dog det danske folk få frihed til selv at vælge livsstil! Men nej, selv fra en såkaldt borgerlig minister skal man modtage lovforslag som de foreliggende.

Lad landmændene få så store midler via skattemidler, at de selv kan sørge for naturbevaring og naturgenopretning. Stop statslig skovtilplantning. Giv lettelse i skatterne, og lad det private finansieringsmarked sørge for den del af udgifterne. Det er en ganske misforstået mistillid til den danske befolknings ønsker om en fri og god natur. Det er en hån imod det danske folk.

Vi vil gå imod disse lovforslag.

Dohrmann (FP):

For et par uger siden var der megen debat om Danmarks økonomiske forhold, og man snakkede forfærdet om det skrækelige, der ville ske, når Danmark inden ret længe blev sat under administration.

Jeg vil godt sige, at med de lovforslag, der ligger på bordet, og som er til behandling nu, og med de udtalelser, der er faldet fra både venstre og højre side i salen, tror jeg faktisk, at Danmark var allerbedst tjent med, at vi hellere i dag end i morgen kom under administration.

Sandheden er, at med den store gæld, vi har – det er specielt lovforslag nr. L 215, jeg nu taler om – er der én eneste ting, Danmark skal være

[Dohrmann]

interesseret i, og det er produktion, produktion og atter produktion. Alle de forslag, der ligger på bordet, går direkte i modsat retning: De medfører produktionsbegrænsninger. De medfører stigende arbejdsløshed. De medfører, at de valutakroner forsvinder, vi ellers har hevet hjem ved, at vi har haft nogle frie og uafhængige f.eks. landmænd, der har ydet en indsats og produceret nogle varer, som er blevet solgt til udlandet. De har været med til at holde vores gæld nede på det niveau, den har i dag, og den gæld, vi har, er vel at mærke ikke lille. Den skal tilbagebetales, og den eneste måde, vi kan tilbagebetale den på, er ved at producere nogle varer og sælge dem til udlandet.

Vi har set, at også den nuværende regering gang på gang har givet sin tilslutning til, at Danmark er indgået i nogle EF-aftaler, som hver eneste gang har medført, at dansk landbrug er blevet straffet. Vi har set det på miljøområdet, hvor man efterhånden er ved at køre det hele ind, så jeg bliver slet ikke forbavset, hvis vi i løbet af de næste år oplever, at der bliver nedlagt en del ministerier, herunder Landbrugsministeriet, og så rager miljøministeren det hele til sig.

Det er absolut ikke noget, vi i vores situation skal være glade for, tværtimod, for der er efterhånden ikke den ting, man ikke kan få ind under miljøet ved at sige, at det er miljøvenligt. Vi skal gøre noget. Vi skal have flere skove, og vi skal have nogle grønne marker. Vi skal have Tøndermarsken fredet. Vi skal have Skjern Å gjort snoet igen, så landmændene ikke kan dyrke deres jorder. Vi skal have bræmmer, og vi skal have det ene, og vi skal have det andet. Og hver eneste gang er det ensbetydende med, at man reducerer det, vi har allermost brug for, nemlig vores produktionsapparat.

Det er derfor, jeg tillader mig at sige, at hvis der skulle komme nogen udefra og sætte os under administration, fordi vi har et fallitbo, men opfører os som nogle krøsusser, der har uanede mængder af penge, så tror jeg oprigtigt på, at det ville være en lykke.

Jeg tror ikke på det, når fru Margrete Auken og miljøministeren og hr. Sønderby og hr. Grove, hvad de nu hedder alle sammen, står her oppe og skændes og giver udtryk for, at de er så og så uenige. I realiteten er de jo enige. Det eneste, de er uenige om, er, hvor hurtigt det skal gå. Derfor er jeg helt sikker på med hensyn

til de synspunkter, hr. Gade havde i dag, at om et par år vil vi opleve, at f.eks. en hr. Grove eller en hr. Sønderby står og forsvarer nøjagtig de samme ting. Derfor går det sin skæve gang.

Vi vil absolut ikke medvirke til, at disse forslag fremmes. Vi finder, det er en katastrofe for landet, at man under dække af miljøet gennemfører den ene restriktion efter den anden. Hvis den dag kommer, hvor vi bliver sat under administration – som sagt håber jeg, at det sker hurtigst muligt – tror jeg, at man om nogle af disse forslag, hvis vi ellers kan slippe ud af fælden igen, fra udlandets side vil sige: Jamen kære venner! Den slags ting, den luksus, alle de grønne marker og det grønne område og alle de træer har vi altså ikke råd til. Nej, nu skal I i gang med at bestille noget og producere nogle varer i stedet for!

Fremskridtspartiet stemmer nej.

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Det kunne da være meget morsomt, hvis en kommende miljøminister kom til at hedde hr. Dohrmann. Så kunne vi se, hvilken miljøplan der så skulle udarbejdes. Man ved jo aldrig, hvad der kan ske. Så kunne det være, at tonen fik en anden lyd.

Der er bare det, som hr. Dohrmann og andre måske glemmer, at tiderne har skiftet. Da jeg for snart mange år siden gik på seminariet, var der ikke noget, der hed miljø. Det var en selvfølge alt sammen. Det var en selvfølge, at vi gik ud til vandhullerne og så på frøerne, der kvækkede. Nu har vi en plakat på skolen, hvor frøerne sidder på et billede og siger: Jeg forstår ikke et kvæk-kvæk, for mit vandhul det er væk-væk.

Jeg fortæller sådan noget til børnene, at der var engang – det lyder som et eventyr – hvor alting var anderledes. Jeg tror, det hænger sammen med, at vi altid betragtede tingene som en selvfølge. Der var rent vand, og der var alt det, der skulle være.

Men så skulle vi jo til at være effektive, vi skulle have mere jord ind at udnytte, indtil man pludselig finder ud af, at det, man havde lavet, egentlig var godt på én måde, men fik nogle konsekvenser, som vi slet ikke var klar over dengang. Man vidste simpelt hen ikke besked, sådan at man kunne lave det, som man burde.

Derfor skal man ikke være så ked af, om man på nogen måde er blevet klogere, igennem årene har gjort nogle erfaringer, der viser, at det

[Inger Stilling Pedersen]

nok ikke var den rigtige vej, vi var slået ind på. Vi greb ind i naturens orden på mange måder, og det fik nogle konsekvenser, vi ikke havde regnet med. Så er det da i orden, at man begynder at finde ud af, at nu skal der ske noget.

Der er noget, der er meget vigtigt. Det er, at vi får balance i tingene. Vi vil alle sammen gerne have en så god natur som muligt. Vi vil også gerne have plads til vores landbrug og vores industri, til, at mennesker kan være der og færdes der. Derfor gælder det om, at vi får denne balance.

Der er talt noget om, at vi helst skulle kunne færdes frit alle steder. Der er bare det, at når det kommer til mit private område, enten man så er SF'er eller konservativ eller fra Kristeligt Folkeparti, sætter vi alligevel nogle grænser, hvis det kommer for tæt netop på mig. Men vi vil gerne have, at der skal være fri adgang til de andres områder.

Jeg tror, det er vigtigt, at vi, når vi skal have øget adgang til naturen, hvad der hænger sammen med den øgede fritid, oplæres i at færdes, bl.a. igennem skolen, igennem skovskoler, og hvad vi har, tager børnene med ud i naturen og opdrager dem til at færdes i naturen, få øje for tingene og lære at forstå tingene og derved beskytte tingene. Jeg tror, at meget af det, der finder sted i dag – vi kan kalde det en slags hærværk på naturen – hænger sammen med uvidenhed og manglende forståelse. Naturligvis kan man ikke åbne frit alle steder, medmindre man sikrer, at de mennesker, der færdes der, forstår, hvordan man færdes i naturen.

Kristeligt Folkeparti mener, at det er tre gode forslag, der er fremsat her. Det giver anledning til en god debat, tror jeg, i udvalgene og til mange spørgsmål.

Så kan man diskutere, hvor meget der skal være tvang, og hvor meget der skal være frivillighed. Jeg tror, at alle er enige i, at det er en god ting at komme så langt, vi kan ad frivillighedens vej. Jeg har sagt det før og vil gentage det: Jeg tror, at hovedparten af landmændene er meget miljøbevidste, er meget naturbevidste. Selvfølgelig er der også dér nogle, som ikke rigtig kan finde ud af det. Kan vi drage landmændene med ind i det, også i det, vi kalder marginaljorder, kan vi få dem til at se, at der er en fordel i at udnytte jorden på en anden måde? Vi skal huske på, at natur ikke bliver ved med at være natur, hvis ikke vi passer på den. Det er

ikke noget, der holder sig selv. Der skal græsses, hvis det hele ikke skal gro i skov, hvor man gerne vil have noget andet.

Det er også vigtigt, at vi sikrer os, at der er steder, hvor man ikke færdes så meget af hensyn til de dyr, der skal være der. Det er ikke så let, som man prøver at gøre det til.

Kristeligt Folkeparti mener, at hvis vi skal have noget med tvungne bræmmer, så må der komme et erstatningsspørgsmål ind i det. Men vi mener, at det ikke er noget, man kan diskutere og sige: Nu skal vi have 6 m. Det kan vi selvfølgelig godt sige, men det skal være meget varieret, afhængigt af, hvordan forholdene er de enkelte steder.

Det, der er vigtigt, er, at vi prøver på at lave så gode love som muligt, som giver optimale muligheder for landbrug, for erhverv og for de mennesker, som gerne vil færdes i naturen.

Vi håber på, at vi får en god debat i udvalget, og at vi får givet nogle love, som virkelig bliver til gavn for os alle sammen, altså også for det danske landbrug. Det er noget sludder, når man siger, at det er landbruget, der er skyld i det hele, og at vi andre ikke har nogen skyld. Selvfølgelig har vi alle sammen noget ansvar her, og det er vigtigt, at vi ikke bare prøver på at bagatellisere det, men virkelig forstår, at hvis ikke vi griber ind, hvis ikke vi gør noget, så kan vi komme ud for noget, som bliver svært at genoprette. Vi må også huske på, at vi måske om få år har endnu mere fritid. Derfor er det vigtigt, at vi har nogle muligheder for at udnytte denne fritid.

Vi tilsiger positiv udvalgsbehandling.

Jørgen Tved (FK):

Det er altid rart, når man ser, at embedsmandslogen er fuld. Så ved man, at der i hvert tilfælde sidder nogen og hører efter det, man siger, og det har den fordel, at de ikke siger én imod.

Jeg kan ikke deltage i begejstringen over disse tre lovforslag, slet ikke.

Hvis jeg begynder bagfra: Her har vi et forslag, der angiveligt skulle være skrevet af landbrugsministeren, men som helt afgjort er skrevet med ført hånd.

Man kalder det »Forslag til lov om ændring af lov om støtte til forbedring af strukturen og effektiviteten i landbruget«. Men begynder vi så at læse, hvad der står i teksten, ser vi, at det

[Jørgen Tved]

handler om, hvordan man skal skære ned og stille om, for at man skal producere mindre og mindre.

Jeg er ikke sikker på, at landbrugsministeren kan gøre mig begribeligt, hvad det er, der skal gøres effektivt. Hvis jeg f.eks. læser på side 5, kan jeg se, at produktionsnedsættelsen, afhængigt af produktionens art, kan gennemføres ved formindskelse med mindst 20 pct. af arealet for korn, af antallet af dyr for så vidt angår oksekød, af udbyttet pr. hektar for vin – nu dyrkes der ikke så meget vin her i Danmark, men det ved embedsmændene i Bruxelles måske ikke – osv. osv., altså hvordan man skal gøre produktionen af de enkelte ting mindre og mindre.

Jeg kan blive rørt til tårer, når jeg hører den konservative ordfører, hr. Engell, komme herop og tale om, hvordan vi skal gøre det hele grønnere og grønnere, for det er en farve, vi godt kan lide. Jeg kan godt lide den ude i naturen, men hvis det er i overført betydning, er det jo den konservative partifarve, og så bryder jeg mig absolut ikke om den. Så ser jeg gerne, at der bliver mindre af den.

Men ude i naturen kan man gøre en dyd af nødvendigheden, efterhånden som man har ødelagt produktionsmulighederne for landbruget. Og det er jo netop hr. Engell og hr. Sønderby og de borgerlige partier, der har hovedansvaret.

Hr. Engell sagde, at vi skal huske på, at inden for de seneste år er halvdelen af landbrugene blevet nedlagt. Ja, det er jo en følge af den politik, som bl.a. hr. Engell og hr. Sønderby har båret ved til, nemlig ved vor indlemmelse i Det Europæiske Fællesskab. Det har taget rigtig fart med nedlæggelse af landbrug efter 1972, og hasten er stadigt stigende; det går hurtigere og hurtigere med at få nedlagt landbrug.

Så når man står heroppe og hykler, at man tager hensyn til landbrugene, er det altså krokodilletårer, som rinder, og så kan det godt være, at vi bliver våde om benene, så stærkt som det går. Der er altså ikke rigtig realiteter at have det i.

Vi har altså meget lidt sympati for lovforslag nr. L 215, det, der angiveligt skulle være en støtte til landbruget. Det opfatter vi som en støtte på samme måde, som rebet støtter den hængte. Vi kan ikke være med her.

Det må vel være, fordi man skal have en god sammenkøbt ret ud af det, at man kobler nogle

andre ting på. Man snakker om naturen og om, hvor vigtigt det er, at vi får den genoprettet. Men så kommer hr. Sønderby med sin hævede pegefinger, f.eks. når man taler om fortidsminder, og siger, at nu skal vi jo altså ikke tage hensyn til enhver sten – til enhver gravhøj, kunne han måske have udvidet sin advarsel med. Og der er måske yderligere ting, vi ikke skal tage så store hensyn til, for det kunne gå ud over nogle af de få landmænd, der bliver tilbage, gå ud over deres interesser.

Ja, Danmark skal gøres grønnere og grønnere! Når vi ikke skal dyrke korn og vi ikke skal have dyr, kan vi selvfølgelig lige så godt plante det til med skov, og så kan det jo godt være, at vi kan leve af at sælge lysegrønne bøgegrene om foråret og lidt julegrønt til jul osv. Men hvad med os andre? Hvad skal vi leve af? Der må vel være nogle produktionsmuligheder tilbage.

I en verden, hvor man skriger på mad og fødevarer, går bestræbelserne inden for EF-området ud på at få gjort produktionen mindre og mindre, begrænse den mest muligt. Det skulle være den helt rigtige filosofi i en periode, hvor en stor del af Jordens befolkning mangler det daglige brød!

Vi er naturligvis indstillet på, at man skal genoprette naturen. Man kan snakke om, hvor brede bræmmerne skal være, og om, hvordan tingene skal gribes an. Vi er positive, og vi vil godt være med til, at der skabes størst mulig frihed, og at skoven bliver til fornøjelse og glæde for de fleste mulige mennesker.

Der ligger ligesom en advarsel i bagehovedet på de borgerlige politikere, når de kommer op og henstiller, at vi nu ikke træder nogens ejendomsret for nær, at vi ikke skal have lov til at færdes alle vegne. Jeg synes, den var meget betegnende, den måde, fru Margrete Auken stillede tingene op på: Der er forskel på en lille kolonihave og et stort gods. Det er begrænset, hvor mange der kan rende rundt inde i kolonihaven. Men det er som regel godsejerne, der sætter hegn om deres gods og kæmper for deres ejendomsret og siger: Her skal vi sørge for, at den hellige og ukrænkelige ejendomsret bevares.

Med hensyn til spørgsmålet om fritidsarealer osv. er vi naturligvis også positive. Vi vil meget gerne, at byens befolkning får mulighed for også at benytte naturen, at bruge naturen. Det er vel egentlig det, vi i hvert tilfælde i ord giver ud-

[Jørgen Tved]

tryk for alle sammen. Hvor dybt det så er ment, kan man måske diskutere.

Vi er altså positive over for de to af lovforslagene. Der er ting i dem, vi ikke synes om. Der er ting i dem, som nok trænger til en gevaldig udvalgsbehandling. Men lovforslag nr. L 215, der, som jeg allerede har sagt, er skrevet med absolut ført hånd, har vi ingen sympati for. Det må gerne sendes hen, hvor peberet gror, og det er langt fra dette lands grænser.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Jeg vil gerne indledningsvis takke ordførerne for deres modtagelse af lovforslagene.

Det kommer aldeles ikke bag på mig, at det er spørgsmålet om beskyttelsesbrømmer i naturfredningslovforslaget, som har foranlediget de fleste kommentarer. Også i regeringen har vi drøftet, hvilken løsning der ville være den mest hensigtsmæssige på dette område.

Lad mig slå fast, at jeg her har valgt en anden model, end Folketinget pegede på i marginaljordsberetningen i juni sidste år. Der er to hovedbegrundelser for dette valg. For det første: Det er regeringens klare opfattelse, at landmændene skal holdes skadesløse, når der udlægges beskyttelsesbrømmer. For det andet: Der er sket en betydningsfuld udvikling i EF siden afgivelsen af marginaljordsberetningen. Meget tyder nu på, at det for landmanden, naturen og den danske økonomi kan blive en fordel at udlægge individuelle beskyttelsesbrømmer, hvor der konkret er behov for det, i stedet for ensartede brømmer overalt.

Det er indiskutabelt, at beskyttelsesbrømmer langs vore vandløb m.v. vil medføre natur- og miljømæssige forbedringer: Dels vil de skabe nye levesteder for vilde planter og dyr, dels vil de medvirke til at nedsætte den uønskede tilførsel af næringsstoffer til vandløbene og de øvrige vådområder.

Spørgsmålet er så, om man kan opnå disse virkninger med en frivillig ordning, således som lovforslaget lægger op til. Efter min mening er dette den acceptable måde at gøre det på. Kun hvis der er tale om tilbud, som landmændene selv kan gå ind for, er det sandsynligt, at brømmerne kommer til at virke efter hensigten og ikke som en irriterende tvangsforanstaltning, man helst vil søge at undgå.

Det er magtpåliggende for regeringen, at reglerne på dette område i størst mulig udstræk-

ning bliver i samklang med de foranstaltninger, der sideløbende gennemføres med henblik på intensivering af landbrugsdriften. Jeg tænker i den sammenhæng især på de frivillige ordninger, der er indeholdt i landbrugsministerens netop fremsatte forslag, som senere vil blive suppleret med muligheder for støtte til braklægningsordninger m.v.

Den nærmere udformning af reglerne om beskyttelsesbrømmer må ske på baggrund af disse kommende bestemmelser. Jeg har inviteret Landbrugsministeriet og Finansministeriet til at deltage i en arbejdsgruppe, som i den allernærmeste fremtid vil tage hul på denne problemstilling.

EF er kun indstillet på at yde støtte op til 50 pct. til braklægningsordninger og lignende som ikke eksisterer i dag. Lovforslagets bestemmelser er på den baggrund formuleret således, at de nærmere regler kan fastlægges med henblik på optimal anvendelse af de nye støttemuligheder.

Jeg tror i øvrigt, at de fleste ved nærmere eftertanke kan se rimeligheden i ikke at forcere bestemmelser igennem, som kan forskertse vore muligheder for en fornuftig brug af de EF-regler, som er på trapperne. Jeg har da også forstået på ordførerne både for Socialdemokratiet og for SF, at man er meget opmærksom på disse problemer.

Men forslaget indeholder jo andre bestemmelser end bare dem om brømmer. En væsentlig nydannelse er forslagens mulighed for at reparere på de skader, som allerede er sket på naturen. Lovforslaget forbedrer endvidere muligheden for at pleje beskyttelsesværdige arealer.

Ud over lovforslagets forbedrede muligheder for naturen vil det indebære en bedre beskyttelse af vore fortidsminder. Som enkelte ordførere har været inde på, inddrages stendiger og lignende nu under lovens områder.

Naturfredningsloven skal ses i snæver sammenhæng med både Landbrugsministeriets lovgivning og forslaget til ændring af erhvervelsesloven. Den nugældende erhvervelseslov handler specifikt om friluftslivsformer. Efter forslaget får loven fire sideordnede formål: naturbevaring, naturgenopretning, statslig skovtilplantning og friluftsliv.

Lovforslaget skal være universalsværktøj til at realisere regeringens marginaljordsstrategi.

[Miljøministeren]

Med hjemmel i den ændrede lov vil der bl.a. kunne indgås aftaler om tilskud til en natur- og miljømæssigt rigtig drift og pleje af marginaljorderne. Lovforslaget skal endvidere styrke den statslige skovtilplantning, som også er af væsentlig betydning for friluftslivet.

Det er regeringens mål, at skovtilplantningen bliver væsentligt forøget, og at skovene bliver undergivet en god og flersidig skovdrift. Det er vigtigt med en rimelig balance mellem den statslige og den private skovtilplantning. Den statslige skovdrift og Skovstyrelsen har en afgørende opgave som henholdsvis samarbejdspartner og myndighed for det private skovbrug.

Forslaget til en ny skovlov, som Tinget behandlede i forrige uge, vil sammen med dette lovforslag styrke muligheden herfor.

Der er flere ordførere, der har været inde på sammenhængen mellem lovforslaget og de støtteordninger, der foreslås i skovlovsforslaget og i Landbrugsministeriets lovforslag, som vi behandler i dag. Jeg vil fremhæve, som det også er kommet til udtryk i lovforslagets bemærkninger, at der forudsættes udpeget skovtilplantningsområder som led i regionplanlægningen. Retningslinjerne herfor vil blive udarbejdet i samarbejde med bl.a. Landbrugsministeriet.

Ligeledes er landbrugsministeren og jeg enige om, at vi, når den nærmere administration af de enkelte støtteordninger skal fastlægges, vil udnytte eksisterende ekspertise, viden, administration og forskning og undgå at opbygge overlappende enheder.

Ordførerne har i dag rejst en række spørgsmål, som vi må diskutere nærmere under udvalgsarbejdet. Der er i mange tilfælde bred enighed her i Tinget om, at der skal gøres en sammenhængende indsats til gavn for naturen og friluftslivet. Derfor ser jeg frem til, at denne enighed vil slå igennem under udvalgsarbejdet, og derfor tror jeg også, vi kan forvente et fornuftigt og frugtbart samarbejde om lovforslagene.

Der har derudover under debatten været rejst forskellige problemer, og selv om mange af tingene jo skal drøftes videre i udvalget, vil jeg da godt lige svare på det af fru Dorte Bennedsen stillede spørgsmål: Kan vi nu forvente, at disse 400 områder har samme prioritering? Eller spurgt på en anden måde: Bliver friluftslivet nedprioriteret i forhold til erhvervsloven?

Jeg vil gerne gentage, som det også er nævnt i bemærkningerne til lovforslaget, at lovens fire formål er sideordnede. Hensynet til friluftslivet indgår således med betydelig vægt i det fremtidige arbejde. Det er vigtigt, at man ikke betragter varetagelsen af friluftslivets behov som noget snævert, dvs. noget, som udelukkende retter sig mod erhvervelse af egentlige støttepunkter for friluftslivet. Lovforslaget giver ikke alene mulighed for at erhverve fast ejendom til fritidsformål, men giver også Miljøministeriet mulighed for at bruge en del af bevillingerne til driften af sådanne ejendomme, herunder støttepunkter, informationscentre osv., altså ligeværdigt.

Der har været rejst spørgsmål om økonomien i denne forbindelse. Det er også et spørgsmål, vi skal drøfte i udvalget, men lad mig sige, at indtil der med vedtagelsen af erhvervsloven er skabt hjemmel til egentlige naturgenopretningsprojekter, vil der ud over de hidtidige projekter blive startet nye projekter for ca. 9 mio. kr. Miljø- og Planlægningsudvalget bad mig i marginaljordsberetningen om at fremkomme med forslag til marginaljordsprojekter på 300-400 mio. kr. over en 5-6-års periode. De midler, der nu er afsat til erhvervsloven samt Landbrugsministeriets støtteordninger, som suppleres af EF, vil være medvirkende til, at dette forslag vil kunne udarbejdes.

Der har ude i landet vist sig meget stor interesse for naturgenopretning. Skov- og Naturstyrelsen har således modtaget ca. 170 forslag til sådanne projekter fra amter, kommuner og organisationer. Tøndermarsken er et af de største projekter, som skal gennemføres, og Skjern Å-arbejdsgruppen har netop fremlagt de projekter, der kunne tænkes at skulle bruges til at føre Skjern Å tilbage til dens naturlige løb - for at nævne bare nogle af de mange forslag.

Det kan ikke skjules, at den debat, der har været om bræmmerne, fører tankerne hen på vandløbsloven, således som en af ordførerne gjorde opmærksom på. Vandløb har forskellige funktioner. En af de vigtigste er at aflede vandet. Det kræver, at de bliver vedligeholdt med passende mellemrum. Vedligeholdelsen kan visse steder kun ske, når der er mulighed for at færdes langs bredderne og at oplægge opgravet materiale her. Derfor kan vandløbsmyndighederne bestemme, at der udlægges såkaldte banker på op til 2 m, hvor der ikke må dyrkes, hegnes eller bygges. Det kan ske erstatningsfrit.

[Miljøministeren]

Sådanne banketter kan slet ikke sammenlignes med de bræmmer, som er på tale efter naturfredningsloven. Disse bræmmer vil normalt være et langt mere føleligt indgreb for landmanden, alene fordi de vil være bredere. Hertil kommer, at det i det store og hele også vil være i bredejernes interesse, at vandløbet vedligeholdes forskriftsmæssigt, medens det samme ikke kan siges helt at være tilfældet med hensyn til udlægning af beskyttelsesbræmmer. Derfor er der en difference mellem disse to forhold.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Også jeg vil gerne takke ordførerne for modtagelsen af lovforslaget. Det var vel faktisk kun Fremskridtspartiet og Fælles Kurs, der gik imod det, og det fortæller jo lidt om indstillingen.

De foreslåede ordninger, som vedrører støtte til skovplantning og til ekstensivering, til produktionsomstilling og til miljøfølsomme områder, har det primære sigte at tilskynde landbrugerne til at ændre produktionen i overensstemmelse med markedsbehovene, samtidig med at deres indkomst kan opretholdes. Det er således et klart led i og en klar del af EF's fælles landbrugspolitik.

Dertil kommer så den positive miljømæssige effekt, en udbredt indførelse af disse ordninger vil have. Det gælder selvfølgelig i særlig grad støtten til miljøfølsomme områder, men også de øvrige ordninger indebærer en væsentlig nedsættelse af belastningen af miljøet.

Lovforslagets bestemmelser om en udvidet tilskudsordning til skovplantning er dels en gennemførelse af EF-foranstaltninger og dels indførelse af en supplerende tilplantningsstøtte. Tilskudsordningen efter EF's regler til hovederhvervslandmænd eller til landmænd, der modtager ekstensiveringsstøtte, har et generelt sigte, mens den supplerende nationale tilplantningsstøtte alene tænkes anvendt inden for egentlige skovrejsningsområder eller som led i forbedringen af eksisterende fredskovsarrangering.

Sådanne tilplantninger vil i øvrigt også kunne tillægges særlig vægt, når støttesatserne til sin tid skal fastlægges. Den endelige tilrettelæggelse af ordningens administration vil ske på grundlag af den kommende betænkning fra Struktur- og Planudvalget.

Det er glædeligt, at der helt overvejende er meget positiv interesse for den øgede skovplantning, som regeringen med dette og med det af miljøministeren fremsatte forslag har lagt op til. Vi får nu her et sammenhængende og velkoordineret system af ordninger, der kan medvirke til at fremme tilplantningen.

Flere har spurgt, hvorfor forslagene fremsættes nu; nogle har måske oven i købet ment, at det var rigeligt sent. Sagen er den, at den omtalte braklægningsordning er lige på trapperne fra EF. Det er rigtigt, at Det Europæiske Råd på mødet i februar traf beslutning om, at der inden den 1. april 1988 skal vedtages en braklægningsordning, som det i lighed med den foreslåede ordning vil være obligatorisk for medlemslandene at gennemføre, men frivilligt for den enkelte landmand at benytte sig af.

Inden længe vil de foreslåede regler derfor ved ændringsforslag skulle suppleres med denne braklægningsordning. Der er imidlertid flere grunde til at fremsætte lovforslaget nu. Med lovforslaget indføres nemlig støtteordninger, som vi i Danmark har forpligtet os over for EF til at indføre nationalt inden den 29. marts i år. Når dertil kommer, at disse ordninger er et væsentligt og nødvendigt skridt hen imod opfyldelsen af regeringens strategi og planer på området landbrug og miljø, er det klart mest hensigtsmæssigt at lægge dem frem på nuværende tidspunkt. Regeringen har ønsket, så vidt det i dag er muligt, at give Folketinget et samlet overblik over initiativerne på området.

Ekstensiveringsordningen og ordningen vedrørende miljøfølsomme områder er som allerede omtalt frivillige for den enkelte landmand. Det er derfor naturligt, at interessen særligt vil samle sig om tilskuddenes størrelse. De beløb, der er anført i bemærkningerne, skyldes hensyn til finanslovsbudgetteringen, men vi må naturligvis løbende i forbindelse med lovens administration se på disse beløb.

Afgørende ved vurderingen af disse forslag er, at der er tale om et tilbud, og at det er regeringens holdning, at vi ad den vej gennem frivillighed kan nå de mål, vi har sat os, samt at vi på den måde ikke blot varetager miljøinteresserne, men også giver en økonomisk håndsrækning til landbruget.

Hr. Bjørn Westh gav jo faktisk en høj karakter til lovforslaget, idet han karakteriserede det som rimeligt fornuftigt. Det må efter en karakter

[Landbrugsministeren]

terskala og i øvrigt i al almindelighed anses som en ganske høj vurdering.

Hr. Gade var måske knap så flink med karaktergivningen, men ønskede en uddybning af, hvorvidt økologisk jordbrug kunne komme med. Han var vel nærmest af den opfattelse, at det kunne det ikke. Fru Marianne Jelved var lidt inde på det samme.

Jeg må her gøre opmærksom på, at det er der faktisk mulighed for. Der er jo tale om, at ekstensiveringen omfatter korn, oksekødsproduktion og vinproduktion, og dersom kornproduktionen går ned med de 20 pct. – selv om det så også er et led i en omlægning til økologisk jordbrug – vil det efter min opfattelse være omfattet af lovforslaget.

I øvrigt ønskede hr. Gade jo på samme tidspunkt både at sætte aside og at sætte på plads; i det mindste ønskede han at få sat landbrugsministeren på plads.

Man spørger også, hvor miljøgevinsten er i forbindelse med set-aside-ordningen. Selv om der ikke er truffet nogen endelig beslutning på det område endnu – det vil formentlig ske på rådsmødet i næste uge – så skal ingen være i tvivl om, at der fra dansk side, til trods for at SF går imod forslaget, er øvet en stor indsats for at få en betydelig miljøgevinst sammen med set-aside-ordningen, først og fremmest ved, at man tilstræber at få ordningen udvidet til også at omfatte en grøn braklægning, således at man ad den vej også kan få miljøgevinster.

Fru Marianne Jelved spurgte med hensyn til skovrejsningen, om der var EF-bindinger på arealerne. Det er der for så vidt ikke; det er muligt selv at fastsætte det nationalt. Men når det gælder at deltage i den, er det rigtigt, at hovederhvervskravet er gældende. Som det allerede er fremført fra hr. Groves side, er det ikke det hovederhvervskriterium, som er gældende i landbrugslovens forstand, men EF's hovederhvervskriterium. Det er den ene måde at komme med ind under ordningen på. Den anden er, at man deltager i en ekstensivering. Her vil man altså også kunne komme ind under ordningen.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Når landbrugsministeren taler om markeds-tilpasning, går jeg ud fra, at han tænker på den overproduktion, der finder sted. Her er vi da

helt enige om, at det selvfølgelig er tåbeligt, at man giver store tilskud i EF til at producere nogle varer, som russerne og alle andre så kan købe til en pris, der ligger langt, langt under fremstillingsprisen. Men ville det da ikke være langt, langt bedre, om en dansk landbrugsminister bare for en enkelt gang skyld, når man sidder i de forhandlinger nede i EF, i stedet for at gennemføre alle de mærkværdige ordninger – uanset om det er brakjord, eller hvad det er af begrænsninger i øvrigt – sagde: Jamen lad os da få et friere marked, sådan at det virkelig bliver dem, der kan producere varerne til de rigtige priser, dem, der både har evnerne og mulighederne for det, der gør det – således at danske landmænd kunne komme til at konkurrere på et frit marked, altså hvor det var evnerne, og hvor det var vilkårene i øvrigt, der talte, ja, hvor der var konkurrence rent ud sagt. Jeg taler ikke som EF-modstander, men jeg synes, at EF mere og mere udarter til at være ét stort socialkontor, og danske ministre deltager livligt dernede. Vi skal have begrænsninger, men øser penge ud til steder i Europa, hvor der ingen naturlige muligheder er for at producere f.eks. landbrugsvarer, og på den anden side skærer man ned herhjemme, og det eneste, der kommer ud af det, er, at dansk produktion går ned. Danske landmænd må enten plante deres marker til med træer eller lægge dem brak. Det er da en usund holdning.

Ministeren vil virkelig fortjene rosende ord, hvis han på sit næste møde nede i EF vil give udtryk for den holdning i stedet for den socialkontorholdning, der også er kommet til udtryk i dag.

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Jeg skal takke for ministrenes svar, men undlade at gå ind i en diskussion med miljøministeren om betimeligheden af at diskutere vandløbsloven i denne sammenhæng. Det kan vi gøre under udvalgsarbejdet. Jeg forestiller mig selvfølgelig ikke, at vandløbsloven skal være fuldstændig uændret, hvis den skal bruges i denne sammenhæng, men jeg vil godt have mulighed for at drøfte det.

Til landbrugsministeren vil jeg sige, at det, jeg spurgte om konkret, var, om kravet om, at 20 pct. af træerne i en skovrejsning skulle være løvtræer, var en EF-bestemmelse, som vi var

[Marianne Jelved]

bundet af, eller vi kan ændre det nationalt. Jeg fik ikke helt svar på mit spørgsmål, eller i hvert fald forstod jeg ikke helt landbrugsministerens svar vedrørende deltidslandmænd. Er det totalt udelukket, at deltidslandmænd indgår i støtteordningerne, eller kunne det ske, når vi beskæftiger os med ekstensiveringsordningerne?

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Først til hr. Dohrmann. Ingen skal være i tvivl om, at de danske bestræbelser i EF går ud på at få en bedre overensstemmelse mellem udbud og efterspørgsel inden for landbrugssektoren, end vi har oplevet i de senere år. Ingen skal være i tvivl om, at det vil være til fordel for den effektive danske landmand og hans produktion, men problemet er jo bare, at det laver man ikke om fra den ene dag til den anden, i det mindste ikke uden ganske store økonomiske konsekvenser for den enkelte landmand.

De beslutninger om at begrænse produktionsstigningerne i EF, som blev truffet her sidst i februar, er helt givet på lidt længere sigt til fordel for danske landmænd, men man må ligesom sætte noget ind i mellemtiden, og det er da også derfor, at disse ordninger kan bidrage til at opretholde økonomien for den enkelte landmandsfamilie.

Vi er ikke uenige om, at det gælder om, at danske landmænd bringes i stand til at leve af deres produktion og ved deres produktion og ikke af forskellige ordninger.

Til fru Marianne Jelved. Den procentsats vedrørende løvskov, der er sat ind, er noget, vi selv bestemmer. Der er ikke noget EF-krav om det.

Med hensyn til, hvorvidt en deltidslandmand kan deltage i det, er der to muligheder for at deltage. Den ene er, at man er en såkaldt heltidsbeskæftiget landmand i EF-sammenhæng. Den anden er, at man deltager i en ekstensiveringsordning. Det betyder altså, at under de forudsætninger vil en deltidslandmand også kunne komme ind.

Bjørn Westh (S):

Jeg har kun et enkelt spørgsmål, som jeg gerne vil have frem i denne debat.

Når man i henhold til loven får tilskud til at tilplante arealer, pålægges der ifølge lovforslaget fredskovspligt; det synes jeg er rimeligt nok. Der står så også, at i skovrejsningsområder kan

man tilplante landbrugsejendomme helt i modsætning til reglerne i landbrugsloven. Jeg synes også, det er i orden, at man ændrer på de regler. Men når der nu er fredskovspligt på en hel ejendom, fordi den er blevet plantet helt til, så er der vel også fortsat landbrugspligt? Det er vel ikke sådan, at tilplantningen ophæver landbrugspligten, for dermed vil man jo ophæve bopælspligten, og derved vil man åbne for et fjernede, som vi ikke er interesserede i. Det vil vi gerne have gjort helt klart.

Vi kan godt lempe på reglerne om, hvor man skal bo, og lign., men det skal være sådan, at det er danskere eller i hvert fald folk, der bor i Danmark, der ejer den jord, hvor skovene er. Jeg kommer blot med denne bemærkning for at sikre, at det, at man pålægger fredskovspligt, ikke nødvendigvis ændrer noget i de andre regler.

Dorte Bennedsen (S):

Miljøministeren talte i forbindelse med bræmmer og udlægning af bræmmer om, at det var godt med frivillige ordninger, og mente, at man kunne opnå sine formål gennem de frivillige ordninger.

Vi er jo ikke enige i det synspunkt, vi tror ikke på, at det lykkes; men hvis det nu mod ministerens forventning skulle hænde, at man ikke opnåede sine formål gennem frivillige ordninger, vil ministeren da være sindet at tage loven op til revision – forudsat at den nu bliver, som han ønsker den – med henblik på så at få obligatoriske ordninger, eller har ministeren lagt sig fast på et frivillighedsprincip én gang for alle?

Det andet, jeg vil rejse, er et spørgsmål, som ministeren ikke svarede mig på, om bemærkningerne i lovforslaget, som jo i virkeligheden går igen på en lidt anden vis i skovloven. Mener ministeren virkelig, at almenhedens interesser og de miljømæssige interesser er så underordnede, at de ikke skal gennemføres for så vidt angår privat skov? Godt 60 pct. af vores skovareal er i privateje, og i bemærkningerne til lovforslaget står, at disse miljømæssige og almene formål bør pålægges de statslige skove. Jeg vil godt have ministeren til at kommentere, hvad det egentlig er for et miljøsyn, han har, siden han foretager en sådan prioritering.

Gade (SF):

På det overordnede plan ville jeg gerne have

[Gade]

svar på spørgsmålet om jordfordeling. Hvorfor har man ikke gjort det, man bebudede i marginaljordsstrategien – jeg spurgte også før, men nu spørger jeg så igen – nemlig at udbygge lov om jordfordeling med henblik på en mere målrettet anvendelse? Heri bør indgå en afklaring af arbejdsdelingen mellem lovforslag nr. L 214 og jordfordelingsloven.

Jeg synes selv, det er et afgørende punkt. Det er i hvert fald et afgørende punkt for SF, og i den flertalsberetning, der blev skrevet sidste år, indgik det med styrke; og alligevel er det ikke med her. Jeg lægger også op til, at vi i udvalget får det belyst, og jeg synes, vi skal have det instrument på banen også. Så kan det være, at vi bliver nødt til at foretage nogle omprioriteringer i forhold til den støttelov, vi har her, og til en ændret jordfordelingslov. Det var det ene spørgsmål, jeg manglede svar på.

Det andet, jeg mangler svar på, er landbrugsministerens overvejelser i forbindelse med, at vi snart får en rapport om miljøfordele ved begrænsning i anvendelse af produktionsfaktorer, som ministeren jo selv beskriver at det udvalg, han har nedsat, interesserer sig for.

Det tredje er spørgsmålet om braklægning. Der bliver sagt meget smukt om alt det gode, vi skal gøre med det her braklægningsforslag. Betyder det, at regeringen har et forslag, man vil spille ud i EF? Det vil jeg gerne høre, og jeg regner da med, at regeringen har en plan, som prioriterer dette forslag ind i en miljøsammenhæng, klar til på fredag. Man kan svare ja eller nej til, om man har det eller man bare vil gøre, ligesom man plejer: tage ned til EF og så finde ud af, hvad der bliver vedtaget, og så prøve at få det bedst mulige ud af det. Det er jo ikke særlig miljøorienteret at have den strategi.

Miljøministeren argumenterer smukt for sammenhængen mellem bræmmer og så disse landbrugsministerielle støttforslag. Det er fuldstændig rigtigt – sådan mener vi også det hænger sammen. Det er lige præcis derfor, at ministeren er i klemme, når han gør bræmmerne til en frivillig sag. Vi kan diskutere bredden af dem, men det er præcis dér, ministeren bliver utroværdig, hvis det her skal tænkes sammen. Der kan ikke være frivillighed for det hele; der kan være frivillighed for mange ting, og meget er forhandling, men der skal være et grundlag, der går ud på at få bræmmerne ind i lovgivningen; det er dér, man efter min opfattelse ikke

kan sige begge dele samtidig. Jeg vil gerne spørge ministeren, om vi da ikke er enige om, at der ikke er nogen juridiske indvendinger imod, at man kunne indføre en bestemmelse om bræmmer i § 43.

Til ministerens betragtninger om vandløbsloven: Det er rigtigt, at den jo har et andet sigte. Det, man kan sige i denne diskussion, er, at landbruget ifølge landbrugsloven er underlagt en slags begrænsning langs med vandløb – med én begrundelse. Det, vi synes er vigtigt, er at få en anden begrænsning af erhvervsudøvelsen langs med vandløbene – ud fra et natursyn. Mere ligger der ikke i diskussionen. Der er forskel, javel, men så må det jo være endnu vigtigere at få det natursyn ind, hvis man skal lave en samlet strategi.

Margrete Auken (SF):

Jeg har ikke så mange minutter til bl.a. at glæde mig over, at vi har en så fornøjelig debat i mange henseender. Jeg synes, det er spændende for en gangs skyld at køre landbrugs- og miljødebatte sammen, som vi har gjort det i dag. Det burde vi faktisk gøre lidt hyppigere; jeg tror, det ville være fremmende for en bedre samtale og for at undgå polariseringen.

Jeg kan selvfølgelig heller ikke lade være med at glæde mig over, at der er noget, der tyder på, at vi får den støtte, vi skal have, til at få marginaljordsredegørelsen og -bekendtgørelsen omsat i lovgivning; vi kunne jo have sparet noget skænderi og lidt tid, men o.k., det er da godt, vi får det.

Og så vil jeg lige forebygge, at en bestemt misforståelse kommer for flot ud at gå. Det kunne jeg jo godt høre at den var i færd med før. Der er ikke tale om, at SF siger, at betingelsen for, at vi giver støtte, er, at vi får adgangsretten ind overalt. Det har vi ikke sagt. Vi kunne til nød sige, at den kunne være gældende, hvad skovene angår, for dér har vi en struktur og en lovgivning i forvejen, som vi ved hvordan vi skal bruge. Det er langt mere kompliceret at gøre det i det åbne land, og det har SF hele tiden vidst.

Der har været tanker fremme både fra Friluftsrådet og fra anden side om, at vi skulle i gang med at åbne landet, og vi er sikre på, at det vil være en god idé, men vi har ikke sagt – og det vil jeg lige bede både hr. Engell og hr. Grove og hr. Sønderby være klar over, inden de

[Margrete Auken]

nu lader alle deres fordomme få frit løb i det danske folk – at nu skal vi ud og åbne alle marker overalt for alle. Jeg ved godt, at det ville være et par billige point at tage hjem, men selv hr. Sønderby og hr. Engell – hr. Grove har jeg ikke prøvet at opleve før – skulle have for meget selvspekt til at gå ud og sige det vås her bagefter. Så nu har jeg præciseret det.

Men så går jeg ud fra, at hr. Sønderby og hr. Grove også er interesserede i, at vi kommer til at snakke lidt mere om, hvordan man kan løse en del af de adskillelsesproblemer, der er i dette samfund – for de er nemlig ganske alvorlige, når vi er kommet over pjattestadiet – og at vi så også får snakket lidt om, hvordan vi kan få bragt mennesker sammen i disse områder – og ikke bare sådan, at de står og kigger på hinanden, som om de andre var nogle, som der skulle jamres over, eller som skulle ynkes eller hades.

Vi vil prøve, om vi kan få noget af det ind i den lovgivning, vi har at gøre med i øjeblikket. Vi synes, det er et oplagt emne for videre diskussion med hinanden og med en række af de organisationer, som har bidraget til udformningen af denne lovgivning i forvejen i det forberedende udvalgsarbejde, og som vi ved er optaget af disse ting, så vi kan finde den rigtige model for, hvordan det kan gøres. Og jeg tror, det ville være godt også for de borgerlige, om de ikke gjorde det til en speciel socialistisk sag at åbne det danske land for danskerne på en mere rimelig måde, end tilfældet er i øjeblikket.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Må jeg sige til fru Dorte Bennedsen, at i bemærkningerne til L 214 på side 5 er dette problem, den fordel, der kunne være ved statsskovene, og de problemer, der kan være i forbindelse med privatskovene, netop beskrevet. Jeg er endda helt enig i betragtningen om, at samfundsforholdene skal drages ind også i denne forbindelse; det er jeg helt parat til at drøfte videre i udvalget.

Hr. Gade rejser spørgsmålet om frivillighed. Det er jo ikke nogen hemmelighed, at når vi har udskudt det så længe, som vi har, er det, for at vi ikke skulle løbe ind i en situation, hvor vi afskar os fra at kunne få en EF-støtte, der også kunne betyde en kraftig miljømæssig forbedring.

Sådan som det tegner – sådan må vi udtrykke os i dag – vil lovforslaget eller rettere sagt EF-

ordningen jo give muligheder for, at det enkelte land selv udpeger sine marginaljordsområder. Der er jo intet til hinder for, at marginaljordsområder kan ligge langs vandløb, og det åbner jo nogle meget interessante perspektiver. Men forudsætningen for, at vi kan udnytte en sådan ordening, er jo i henhold til EF-bestemmelserne, at den er frivillig.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Det er til hr. Bjørn Westh. Fredskovspligt medfører ikke automatisk, at landbrugspligten ophæves.

Og til hr. Gade. Jordfordelingen ordnes og reguleres jo gennem lov om jordfordeling. Men det er klart, at der kan være nogle vinkler netop over til det, vi har diskuteret her i dag, med hensyn til, hvordan funktionen af det vil være. Derfor behandles dette emne i det omtalte struktur- og planudvalg, og vi vil kunne forvente en betænkning derfra i løbet af et par måneder.

Stadig væk med hensyn til set-aside eller braklægnings, om man vil, er jeg meget imponeret over hr. Gades store interesse for den sag, ikke mindst i betragtning af, at han i øvrigt går imod den. Men jeg kan love hr. Gade, at vi vil gøre alt for at forsvare og forfægte de danske synspunkter, herunder også de danske miljøinteresser i dette spørgsmål.

Hermed sluttede forhandlingene.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslag nr. L 213 og L 214 henvises til Miljø- og Planlægningsudvalget, og at lovforslag nr. L 215 henvises til Landbrugs- og Fiskeriudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 98:

Forslag til folketingsbeslutning om fleksible åbningstider.

Af Aase Olesen (RV) m.fl.
(Fremsat 29/1 88).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Industriministeren (Nils Wilhjelm):

For godt et år siden behandlede vi her i Tinget det forslag, som vi nu igen har til behandling, nemlig De Radikales beslutningsforslag om fleksible åbningstider. Behandlingen af forslaget mandede dengang ud i en forkastelse, dog således at jeg nedsatte et åbningstidsudvalg, hvilket jeg senere skal komme tilbage til.

Da forslaget som sagt er en genfremsættelse, kan jeg knytte en lang række af de samme bemærkninger til det, som jeg anvendte sidste gang.

Forslaget opererer med de 69½ time, i hvilke den almindelige butikshandel efter gældende lov må holde åbent, og som efter forslaget frit skal kunne placeres på samtlige hverdage, herunder lørdage. Lukketiden er i dag som bekendt senest kl. 14 om lørdagen.

Der er i forslaget ingen særregel for de såkaldte døgnkiosker, heller ikke for kiosker på benzinstationer, der åbningsmæssigt skal behandles på linje med den almindelige butikshandel. De øvrige sortimentsbutikker, som efter loven i dag kan holde åbent helt frit, f.eks. bagere, konfekturhandlere og smørrebrødsbutikker, skal efter forslaget kun kunne holde åbent i 69½ time, som de dog vil kunne lægge over hele ugen, altså også om søndagen.

Alene apoteker, benzinstationer og specielle kiosker med relation til trafikken undtages i forslaget helt fra lukketidsbestemmelserne. Men der skal for disse fastsættes snævre begrænsninger for sortimentet.

At apoteker er medtaget, virker besynderligt, idet butikstidsbestemmelserne i den gældende lovs § 1 ikke omfatter salg af medicinalvarer fra apoteker og apotekers håndkøbsudsalg.

I dag kan kommunalbestyrelser efter lovens § 6, stk. 1, tillade udvidede butikstider i haveforeninger og på lejrpladser m.v. Det er derfor uklart, hvilken ændring der sigtes til med forslagets punkt 5.

Det sidste forslag, i punkt 6, vedrører detailhandelen og giver kommunalbestyrelserne beføjelser til at tillade søndagssalg i områder med væsentlige turistinteresser.

Forslaget er i øvrigt interessant derved, at det ikke begrænser sig til butikernes åbningstider, men også tilstræber mere forbrugervenlige åbningstider hos offentlige myndigheder og institutioner samt i banker og sparekasser.

Forslagets punkter 1 og 2, der handler om, at de 69½ time frit kan fordeles over ugens hverdage, virker umiddelbart som en mindre ændring. Men en lovændring i overensstemmelse med disse retningslinjer vil i realiteten indebære en ophævelse af butikstidsloven. Forholdet er det, at de fleste butikker ikke åbner kl. 6 om morgenen, som loven giver mulighed for, men snarere kl. 9, og dette giver tre ekstra åbningstimer, som kan placeres f.eks. kl. 17.30–20.30, eller man kunne spare nogle af dem op og holde åbent om lørdagen, eventuelt til kl. 18, hvis man lukker de første fire dage kl. 19.30.

Åbningstidsudvalget, som jeg berørte i min indledning, afgav betænkning i slutningen af december sidste år. På trods af de mange gode kræfter, som udvalgets medlemmer lagde i arbejdet, lykkedes det som bekendt langtfra at nå til en enig indstilling. Udvalget delte sig i 8 forskellige grupper med hver sit bud på en ændret lovgivning og derudover én gruppe, som ikke ønskede at tage stilling til, om butikstidsloven skulle ændres.

Herefter har vi i regeringen drøftet, hvad der bør ske, og vi er nået til den konklusion, at den gældende lov i det væsentlige indeholder en fornuftig regulering af detailhandelens åbningstider, men at tiden på enkelte punkter er løbet fra loven.

Regeringen agter derfor snarest at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om butikstid. Regeringens forslag vil bygge på det samme fundament som Det Radikale Venstres forslag, nemlig den del af det, som hedder fleksibilitet.

Siden den gældende butikstidslov trådte i kraft i 1976, har samfundet og – hvad der i denne relation er specielt vigtigt – familiemønsteret undergået store ændringer. Der er sket en markant stigning i antallet af udearbejdende kvinder, og antallet af medlemmer af de enkelte husstande bliver stadig mindre. Særlig udtalt har stigningen været i antallet af husstande, der består af kun én person.

I erkendelse af, at visse grupper af forbrugere kan have svært ved at nå at indkøbe specielt dagligvarer inden for den gældende lovs rammer, er det regeringens hensigt at foretage en